

källan

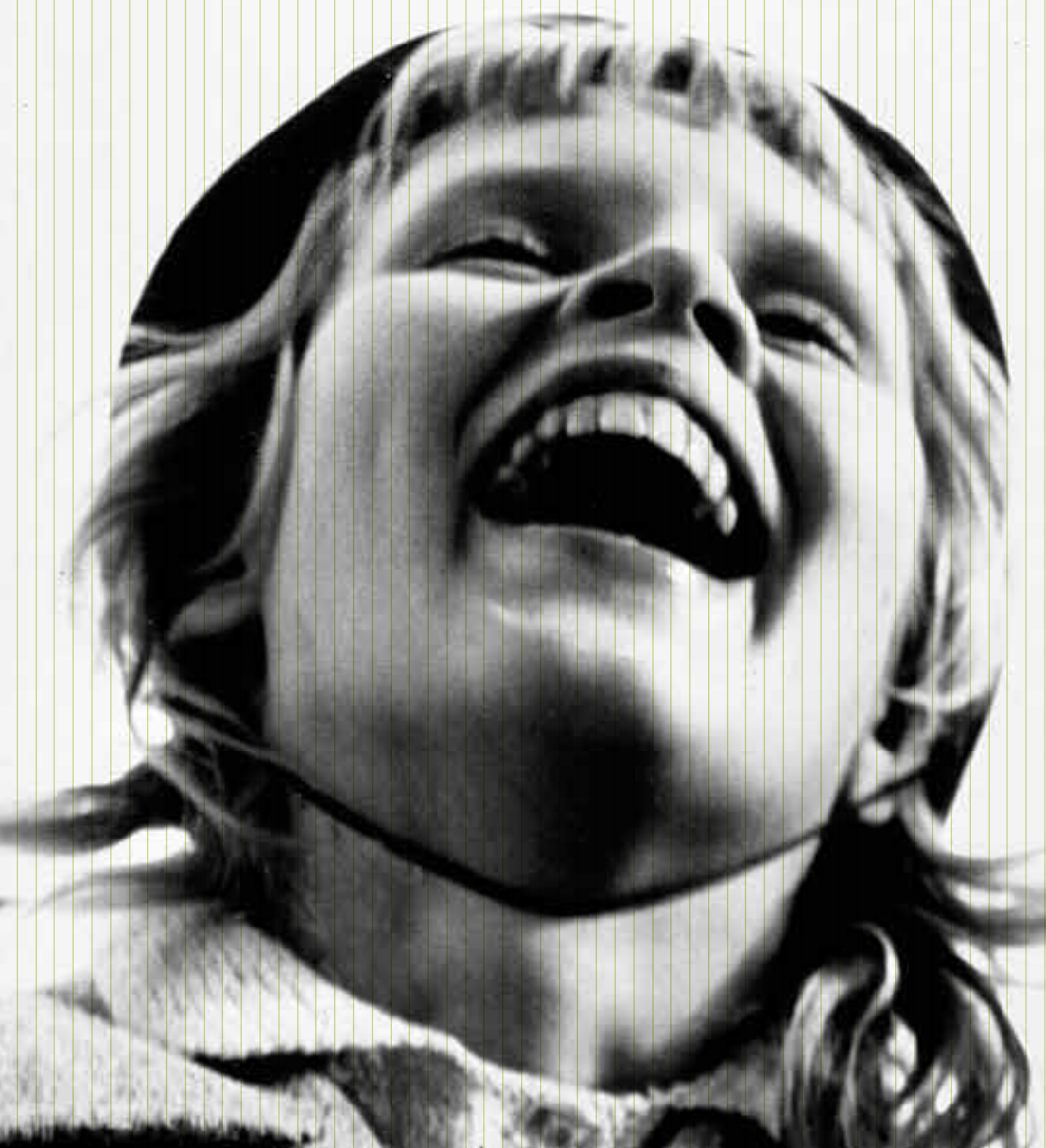
SVENSKA LITTERATURSÄLLSKAPET I FINLAND

SLS

1/2015

TEMA

Litteratur- och kulturhistoria



Svenskfinland som
kontrafaktisk historia

Bertel Gripenberg
och moderniteten

Sibelius dagbok
på finska

Henry Parlands Skrifter

Turist i krigstid

Ann Jäderlunds och
Agneta Enckells poesi



4–26 **TEMA:**
Litteratur- och kulturhistoria

30 Donationer till SLS arkiv 2014

- 3 SLS i näringskedjan
- 4 Svenskfinland som kontrafaktisk historia
- 10 Bertel Gripenberg och moderniteten
- 14 Ikon blir person i Sibelius dagbok
- 18 Henry Parlands Skrifter
- 20 Turist i krigstid
- 24 En flämtande poesi i språkets klor
- 27 Min mammas hushållsböcker
- 28 Nostalgiska 1950- och 1960-talsbilder
- 30 3 000 fotonegativ och Karin Smirnoffs brev
- 34 Finland 100 år – ny insamling



- 36 Ny kundtjänst i Helsingfors
- 38 SLS i mångfaldens tidevarv
- 40 Janne Väistö utreder varför skolsvenskan blev obligatorisk
- 42 Pris, stipendier och understöd
- 44 Litteraturens flerspråkighet – (o)kunskap och känsla
- 48 De vetenskapliga nämnderna
- 50 Snellmangatan 13
- 52 Aktuellt från SLS
- 54 Historiska och litteraturhistoriska studier 90 år
- 55 Utgivning
- 61 SLS föredragsserie hösten 2015



KÄLLAN. Svenska litteratursällskapet informerar 1/2015 (22:a årgången). Utgivare: Svenska litteratursällskapet i Finland, PB 158, 00171 Helsingfors www.sls.fi tfn 09 618 777 e-post: info@sls.fi

Ansvarig utgivare: **Gunilla Löfstedt-Söderholm** Redaktörer: **Elieil Kilpelä, Evelina Knipström, Ida-Lotta Lind, Anna Movall, Magnus Nylund, Hedvig Rask** Övriga redaktionsmedlemmar: **Liisa Hakamies-Blomqvist, Kristina Linnovaara, Christer Kuvaja, Jonas Lång** Layout: **Antti Pokela** Fotograf (när inte annat anges): **Janne Rentola**. Arkivbilder ur egna samlingar
Tryck: Painoyhtymä Oy / Östra Nylands tryckeri, Borgå 2015 ISSN-L 1237-8356 ISSN 1237-8356 (print) ISSN 2242-6787 (online)

Omslag: På Borgbacken i Helsingfors 1955. Foto: Bert Carpelan.

SLS i näringskedjan

”**A**tt samla, bearbeta och offentliggöra vittnesbörden om den svenska kulturens uppkomst och utveckling i Finland”, det är Svenska litteratursällskapets självpåtagna mission. Just så uppfordrande lyder den första punkten i stadgarnas ändamålsbeskrivning. I denna syftesparagraf har SLS sin förtröstan; det är den vi tyr oss till vid kastbyar och dålig sikt. Formuleringen var ursprungligen, 1885, fyra gånger fyligare och långt mer detaljerad. Men kärnan har bestått och består även efter de stadgändringar som gjordes i april detta år.

Uppdraget är liksom varje pekfinger tredelat, och liksom ett sådant anger det en riktning och ett mål. Syftesparagrafen beskriver egentligen en näringskedja. Radar vi deluppgifterna längs denna ser vi hur de – insamling, bearbetning och publicering – i sällskapets verksamhet handhas av arkiv, forskning och förlag. De tre sektorerna har många slag av samarbete, som ofta i slutänden formar sig till en publikation. SLS har under det nya millenniet avdelat ökade resurser till forskning och förlag, vilket också har ökat möjligheterna för synergism. Självfallet är sällskapet inte ensam aktör på de områden det gäller, men ofta nog. Och allt oftare figurerar det som aktiv tillskyndare.

Årets första nummer av *Källan* kretsar kring litteratur- och kulturhistoria, som är viktiga delar av vårt uppdrag. Flera inslag ägnas musiken; hundrafemtiårsjubilarer Jean Sibelius uppmärksammas mångsidigt. I fokus står hans dagbok, både i original och översättning, och hans brevväxling med Adolf Paul. Denne hör till de tämligen omsorgsfullt bortglömda. Känd är han mest för sin bekantskap med mer kända, som Gallen-Kallela, Munch och Strindberg, och för tex-

» Syftesparagrafen beskriver egentligen en näringskedja. Radar vi deluppgifterna längs denna ser vi hur de – insamling, bearbetning och publicering – i sällskapets verksamhet handhas av arkiv, forskning och förlag.

ten till ”Sången om korsspindeln”, tonsatt av Sibelius. Men inte för det myckna han därtill hann med.

Minnet har luckor som glömskan fyller igen. Det mesta har konjunkturen, och låga sådana hamnar under synranden. Där har Bertel Gripenberg länge kurat. Han var diktarfurste när nittonhundratalet var ungt, han prisbelönades av SLS 1926 för två verk: en diktsamling under eget namn och en – *Den hemliga glöden*, av Åke Erikson – som pseudonymt tog några muntra skamgrepp på modernismen. Sedermera kom samma modernism att knäslättas som finlandssvenskt litterärt skötebarn, medan

Clas Zilliacus är professor emeritus i litteraturvetenskap och tidigare vice ordförande i SLS styrelse.



Gripenberg sopades ut i kanten som dekadent budoardiktare och politisk mörkerman. Tystnaden kring honom blev kompakt. Anna Möller-Sibelius tar upp hans lyrik till förnyad granskning. Historien ska skrivas på nytt, alltid, ansåg Gunnar Björling, en lyriker som sällskapet omsider lärt sig akta.

Äldst bland modernisterna var Björling, yngst Henry Parland. Den senare har rätt nyligen på förlaget ägnats både en bildbiografi och en uppsatsvolym, och i fjol återutgavs romanen *Sönder* i pocket. Nu blir Parlands samtliga skrifter – som handskrifter ligger de i sällskapets arkiv – föremål för förlagets nyaste kritiska editionsprojekt.

Omkring femton böcker i året ger SLS förlag ut. Ännu mot 1900-talets slut var de snarare fem; expansionen har varit kraftig. Dock kunde utgivningen imponera redan för nästan ett sekel sedan. Det gjorde den på universitetets överbibliotekarie Wilhelm Bolin, som i *Finsk Tidskrift* 1921 dröjer vid mängden. Sällskapets långa rad av publikationer, skriver han, måtte vara ”öfverraskande för många, som icke kunnat föreställa sig deras förhandenvaro”. Så sirligt kan saken uttryckas. Det som samlats, bearbetats och offentliggjorts är för handen. Det är bara att gripa tag i något av det myckna, sällskapets skriftserie rymmer snart åtta-hundra nummer. ■

CLAS ZILLIACUS

Svenskfinland som kontrafaktisk historia

Professor Dick Harrison utmanar oss med virtuella historielear

Vad skulle ha hänt om överste Claus Schenk von Stauffenberg och de övriga tyska officerarna hade lyckats i sitt attentat mot Adolf Hitler den 20 juli 1944? Det här är en typisk kontrafaktisk tankelek som många känner igen från populärkulturen. Men även en seriös historieprofessor kan reflektera över Finlands och Sveriges gemensamma historia genom ett så kallat What if-resonemang. Just det gjorde professor Dick Harrison då han föreläste på SLS seminarium Slumpens skördar på Ständerhuset under Vetenskapsdagarna i januari 2015.

PEIK HENRICHSON

FÖR ATT KONTRAFAKTISK historia, ibland även kallad virtuell eller spekulativ historia, ska bli meningsfull ens som tankelek bör *Tänk om*-frågan gärna ringa in en händelse där slumpen spelade eller kan ha spelat en betydande roll. Gällande sammansvärjningen mot Hitler i juli 1944 vet vi att flera tillfälligheter spelade en avgörande roll under själva attentatsdagen. På motsvarande sätt skulle vi kunna spekulera ännu längre bakåt i tiden och ställa oss frågan: Tänk om korpral Hitler redan under första världskrigets blodiga ställningskrig hade träffats av en kula och dött. Hade nazisterna i så fall lyckats ta makten på 1930-talet?

Slumpen som drivkraft

Hitler är förstås ett tacksamt och lättfattligt ämne för kontrafaktiska resonemang uttryckligen för att en diktators nycker helt påvisbart har stor historisk betydelse. Liknande slumpgynnande konstellationer kan man skönja under medeltiden när en politiskt stark konungs infall stundvis kunde få stor betydelse, samtidigt som undersåtarnas påverkningsmöjligheter var begränsade. Tänk om t.ex. det danska kungahuset kring 1200-talet hade beslutat att erövra Finland i stället för Estland?

Lundaprofessorn Dick Harrison anser att tankeleken är motiverad, eftersom vi vet att den danska kungen hade stor reell beslutsmyndighet, och att

” Tänk om det danska kungahuset hade tyckt att det blivit för jobbigt att erövra Estland med alla dessa tyska och svenska korsriddare, och i stället vänt blicken mot Finland där den politiska konkurrensen stundvis var mindre.”

Danmark var en betydande militärmakt som 1219 erövrade det område vi i dag kallar Estland.

– Tänk om det danska kungahuset hade tyckt att det blivit för jobbigt att erövra Estland med alla dessa tyska och svenska korsriddare, och i stället vänt blicken mot Finland där den politiska konkurrensen stundvis var mindre, frågar sig Harrison.

Harrison har undersökt källorna och då kommit fram till att det danska kungahuset tidvis verkligen resonerade precis så.

– Danskarna gjorde flera sonderande plundringståg längs den finska kusten, troligen i Nyland, men beslutade ändå slutligen att avhålla sig från storskalig invasion och i stället koncentrera sig på Estland. Därmed kunde den svenska expansionen i Finland fortsätta, säger Harrison.

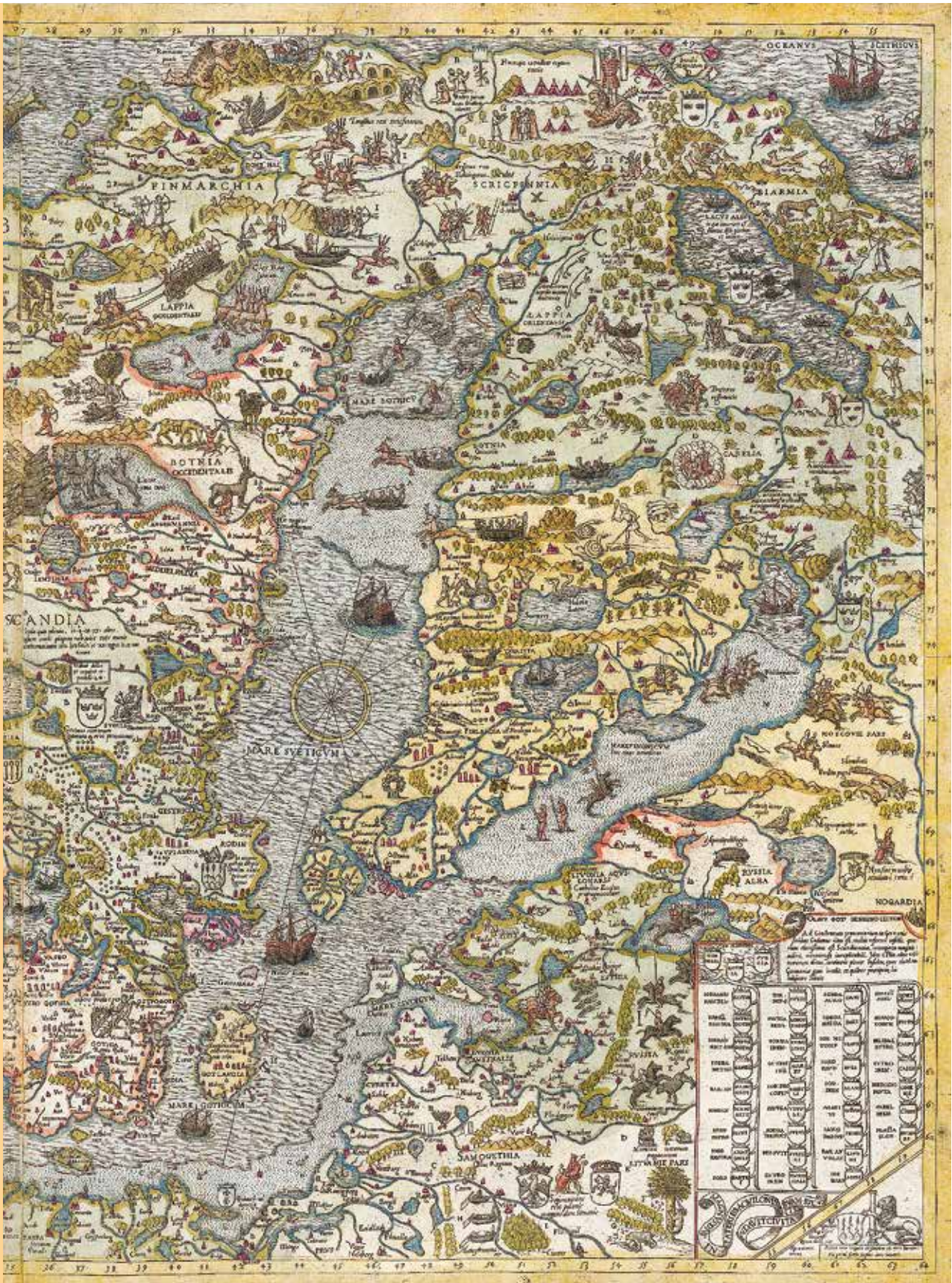
– Här försökte jag ur dansk synvinkel utvärdera hur mycket som talade för Estland och hur mycket som talade för Finland, och hur mycket slumpen slutligen spelade in.

Svenskans framväxt

I det här specifika fallet kom Harrison till att slumpen egentligen spelade en rätt så obetydlig roll. På lång sikt



Dick Harrison under seminariet *Slumpens skördar* i Helsingfors i januari 2015.



Olaus Magnus *Carta Marina* från 1572 (Kungliga biblioteket, KoB 1 ab). Ur ett kontrafaktiskt historiskt perspektiv är det intressant att fundera över hur denna karta skulle ha sett ut om Danmark hade bestämt sig för att erövra Finland.

» Vill man hårdra den här kontrafaktiska spekulationen, skulle man kunna säga att det finska språket kan tacka digerdöden för sin framgång.”

fanns det ändå så många fler rationella militärpolitiska skäl för svenskarna att stärka sin närvaro i Finland, oavsett om danskarna ursprungligen skulle ha satsat hårt på att erövra Finland. Dessutom hade danskarna på den tiden så mycket annat att tänka på att deras möjligheter att kontrollera hela Finland en längre period var begränsade. Slumpen kan alltså sällan på lång sikt övertrumpfa andra betydande variabler som påverkar historiens gång. Men genom att som tankelek ringa in slumpens betydelse kan man som historiker ändå komma närmare de faktorer som i verkligheten styr utvecklingen.

Efter att ha avfärdat flera liknande *What if*-resonemang som historiskt ointressanta för hur Sverige inlemmade Finland i sin maktsfär, vill Dick Harrison ändå lyfta fram ett stort undantag: de svåra pestepidemierna i början av 1300-talet. Där ser man igen tillfälligheternas relevans.

– Den svenskspråkiga befolkningen i södra Finland och Österbotten hade fram till 1300-talet stadigt ökat, och allt tyder på att denna ökning skulle ha fortsatt om inte pesten hade kommit in som en delvis slumpmässig variabel, säger han.

Pesten räddade finskan?

Då digerdöden och senare andra pestepidemier nådde Sverige, rycktes en stor del av befolkningen bort. Framför allt i den västra rikshalvan, dvs. i dagens Sverige, minskade befolkningen med två tredjedelar.

– Den här epidemiologiska slumpen inbegriper flera medicinska faktorer som skulle ha kunnat vrida historien i en annan riktning, men resultatet blev i alla fall att det svenska språkets utbredning i Finland bromsades upp, säger Harrison. Utan pestepidemierna skulle Finland i dag sannolikt ha varit mer svenskspråkigt.

Harrison fortsätter utveckla den här kontrafaktiska historien om Finland utan pesten som omstörtande historisk kraft. Hur skulle Finland ha utvecklats förutsatt att allt övrigt hade förblivit som vanligt, dvs. att det exempelvis inte plötsligt hade skett en rysk invasion eller en stark reaktion mot att allt fler svenskar bosatte sig i det inre av Finland?

– I så fall skulle vi med stor sannolikhet ha sett en omfattande nyodlingsfas som skulle ha drivit den svenska kolonisationen av Finland från kustområdet mot inlandet. Vi vet att många svenskspråkiga planerade att bosätta

sig kring de borgar som statsmakten lät bygga inne i landet. Samma utveckling kan man se exempelvis i Baltikum.

– Men på grund av pesten saknades det demografiska underlaget för den här naturliga utvecklingen, som ytterligare skulle ha stärkts kring 1500-talet då den allmänna befolkningsökningen igen tog fart. Då skulle befolkningen kring de svenskspråkiga bastionerna och kolonierna ha gynnats, och det svenska språket ha avancerat ytterligare, spekulerar Harrison.

Alternativet Novgorod

Dick Harrisons tankelek är förstås inte helt gripen ur luften. En liknande utveckling har man kunnat dokumentera på flera andra håll i Europa, exempelvis i Preussen som ursprungligen beboddes av främst baltiska folk. I takt med att allt fler tyska bönder och hantverkare koloniserade området, blev tyskan emellertid det dominerande språket i Preussen. I dag existerar inte längre det preussiska språket.

– Finskan skulle knappast ha dött ut på motsvarande sätt, men nog marginaliserats till ett minoritetsspråk, säger Harrison. Vill man hårdra den här kontrafaktiska spekuleringen, skulle man kunna säga att det finska språket

kan tacka digerdöden för sin framgång.

Kan man i ett större perspektiv säga att den svenska tiden som helhet var gynnsam för Finland?

– Alternativet skulle ju ha varit att Finland hade införlivats i furstendömet Novgorod, eftersom landet på 1100–1200-talen var ett demografiskt svagt och splittrat område med små bygdesamhällen utan någon övergripande politisk samordning. Sådana samhällen överlevde inte heller på andra håll i Europa på 1200-talet, kanske med Litauen som enda undantag.

Dick Harrisons slutsats är att Finland under Novgorod sannolikt skulle ha fått samma totalitära politiska kultur med livegenskap och samma ryskortodoxa tro som de övriga mindre folken österut.

– Sett ur det perspektivet var den svenska expansionen lyckosam för Finland. Därmed förstås inte sagt att den ryska kulturen är sämre än den svenska, men vardagslivet under tsaren var säkert svårare än under den svenska kungen. ■

Peik Henrichson är producent vid produktionsbolaget Fri film.

Bertel Gripenberg och moderniteten

Det är de finlandssvenska modernisterna som varit segrarna i litteraturhistorieskrivningen medan intresset för ”traditionalister” har varit betydligt mindre, till och med för den i tiderna högst rankade bland finlandssvenska poeter, Bertel Gripenberg. Ja, i synnerhet för honom, eftersom han inte bara skrev rimmad och metrisk dikt utan dessutom krigspoesi som efter andra världskriget uppfattades som komprometterande. Trots att han nominerades till Nobelpriset 1931 har han efter sin livstid nästan blivit en persona non grata i bokutgivning och forskning.

ANNA MÖLLER-SIBELIUS

DET GÅR INTE ATT rentvå Bertel Gripenberg (1878–1947) som krigsdiktare och visa att det egentligen förhåller sig helt annorlunda än vad man trott – hans förhållande av de vita och avhumanisering av de röda bland annat i samlingen från inbördeskriget, *Under fanan* (1918), är förvisso vad det ser ut att vara. Hans deltagande i Lapporörelsen och övriga politiska ställningstaganden i offentligheten har inte gjort hans anseende bättre i eftervärldens ögon. Men bilden kan i alla fall nyanseras. Dels är han som diktare mycket mera kluven, föränderlig och mottaglig för kritik än han brukar framställas (under hela 1920-talet kämpar han med sin roll som krigspoet), dels är han en representant för sin samtid och ingen särling.

Om det är något Gripenberg brukar få erkänsla för så är det sin retoriska förmåga, vilket innebär att han utgår från föreställningar och värderingar som är allmänna, och ger dem vidare i dikter som framför allt är inriktade på mottagaren. Den etiska kritik som kan riktas mot Gripenberg måste därför gälla samtidskontexten i stort. Av rädsla för att kontamineras av ”högerextremism” kan man som läsare och forskare – och det har många gjort – förhålla sig helt oförstående och kategoriskt avståndstagande till Gripenberg. Men jag tror att det skakande i hans värsta krigsdikter är att vanliga människor är kapabla till ett så oresonligt hat; att känslor och tankar ”smittas” i grupp. Detta hävdade Gustave Le Bon, populär teoretiker i masspsykologi kring sekel-

” I det avseendet tycks han stå närmare en postmodern tid än vad modernisterna gjorde: han var upptagen av litteratur som grepp, konvention, stil, lek, suggestion och illusionskonst.”

skiftet. Här kunde (litteratur)historien lära oss något allmängiltigt och hjälpa oss att se eventuella paralleller till vår egen tid.

I takt med tiden

Krigstematiken är det som oftast förknippas med Gripenberg. Känd är han också som det första *camera obscura*-fallet i svensk lyrik. Under pseudonymen Åke Erikson rafsade han enligt egen utsago ihop den ”modernistiska” diktsamlingen *Den hemliga glöden* (1925) på några veckor, i syfte att förlöjliga den ”fria” diktformen som alltmer börjat etableras men ännu vid denna tid tedde sig svårbegriplig för de flesta läsare. Han togs på allvar av kritiker och tyckte sig därmed ha bevisat att vad som helst dög som modernistisk poesi. I tidigare forskning har *Den hemliga glöden* tolkats psykologiskt: trots Gripenbergs parodiska avsikt innebär versformen en befrielse från en känslomässigt fjättrande aristokratisk och militärisk formbundenhet. Som Åke Erikson kunde Gripenberg lätta på trycket och släppa fram de undermedvetna impulserna.

Men jag tror det finns ganska lite att hämta i hans poesi på en djuppsykologisk nivå. Det är på ett retoriskt och formmässigt plan som det intressanta ligger, i hans uppfattning av litteratur som hantverk, underhållning

och kommunikation. Själv misstrorde han modernisternas syn på dikt som ett äkta själsuttryck. Han ansåg att de ägnade sig åt litterär onani, obekymrade om huruvida någon förstod deras själsyttringar eller inte. I det avseendet tycks han stå närmare en postmodern tid än vad modernisterna gjorde: han var upptagen av litteratur som grepp, konvention, stil, lek, suggestion och illusionskonst. Men autenticitet? Nej, det hade nog inte med saken att göra, annat än som en dikts *verkan*, om den hade skrivits väl.

Frågor kring modernitet är aktuella för Gripenberg också utanför rollen som Åke Erikson. I själva verket kan hans förhållande till moderniteten ses som en dynamisk undertext i hela hans diktarskap. Han har i efterhand sorterats in i litteraturhistorieskrivningen bland traditionalister. Men när han framgångsrikt debuterade med *Dikter* 1903 var det både som en ung och modern poet. Här fanns provocativa bordellinteriörer med naturalistiska inslag, Salome och andra sköna *femme fatale*-gestalter, giftiga blommor och febersjuka möten. Det var med andra ord dekadenspoesi i tidens smak. När han strax före och under 1910-talet satsade på naturdikt förmedlades landskapet via ett manligt subjekt: en modern antiborgerlig vandrartyp som karakteriseras av ambivalens, vilshenhet,



Bertel Gripenberg ett par år före debuten med *Dikter* 1903. Utmärkande för hans dikt är att den har en retorisk utgångspunkt, dikt skrivs för läsaren och den är underställd vissa formkrav. Foto: Eric Sundström. Åbo Akademi's bildsamlingar.

” Också den viktiga dödsmatemiken, som forskningen hittills inte alls tagit upp, säger något om Gripenbergs förhållande till moderniteten.”

destruktivitet och storstadens erfarenheter.

Lika mycket i takt med tiden var Gripenberg då han 1918 växlade om från sitt ideal med tendenslös *l'art pour l'art*-poesi till agitatorisk krigsdikt. Sådan skrevs runtom i Europa i samband med första världskriget och trots sin formbundna och arkaiserande stil har den av litteraturforskaren Elisabeth Marsland betraktats som en ny genre anpassad just för att befrämja framväxten av den moderna nationen.

Så långt är Gripenberg alltså ”modern”. Men också när han parodierade modernistisk dikt skedde det med påtaglig ambivalens och som Åke Erikson gav han en i många avseenden träffande bild av 1920-talets urbanitet. Före Henry Parland beskrev han storstadens infrastruktur och mentalitet, men i pessimistisk, socialrealistisk anda: trötta människor som åker U-Bahn i Berlins morgonträngsel på väg till ett innehållslöst förvärsarbete, flickan som dansar jazz varje kväll på utvårdshuset och lever för illusorisk kärlek, en deklasserad aristokrati som säljer cigaretter och blankar skor i gathörnen.

Döden rekonstruerad

Gripenberg fortsatte använda den obundna versen då och då, även i ett par dikter i samlingen *Den sista ronden* (1941), som blev hans sista. Också

den viktiga dödsmatemiken, som forskningen hittills inte alls tagit upp, säger något om Gripenbergs förhållande till moderniteten. Ett utdrag ur dikten ”Målet” ur ovannämnda samling får fungera som exempel här:

*Du ryttare som rider
i sol och storm och damm
i natt och regn och mörker,
och aldrig hinner fram –
väl dåna hästens hovar
mil efter mil i takt
och fjärran har du hunnit
ifrån din ungdoms trakt.*

[...]

*Där står framför dig plötsligt
en hög och svart gestalt,
vars mörka ögonhålor
emot dig blicka kallt.
Befallande där höjes
en hand av gulvitt ben
och blekt framför dig slocknar
nu aftonhimmelnns sken.*

[...]

Det adresserade duet är en välbekant gestalt från Gripenbergs dekadenta naturpoesi – det är den kringflackande outsidersn som nått vägs ände. Gripenbergs dikt tar traditionen till stöd i sin gestaltning av livet som en väg utan mål och döden som ett personligt möte. I

sin symbolistiska åskådighet och kompositoriska effektivitet framstår dödsdikten som ett konstfärdigt divertissement och en stilisering av människans existentiella predikament.

I sitt sammanhang fungerar dikten som en mottext i en modern kultur, som enligt sociologen Zygmunt Bauman dekonstruerat döden, inte upphävt den men lämnat den osmyckad, naken och berövad innebörd. Han menar att döden i det förmoderna samhället uppfattades i existentiella termer och inte i praktiska som i det moderna samhället, där eskatologi blivit teknologi. Genom sin dikt återger Gripenberg döden dess dekorum och gör den på nytt till en kollektiv erfarenhet. På samma sätt som idylldikten definitionsmässigt har en (uttalad eller outtalad) relation till en mera problematisk verklighet, så måste Gripenbergs traditionalistiska dikt ses i förhållande till moderniteten. ■

Anna Möller-Sibelius är litteraturforskare, kritiker och timplärare. Hennes bok *Roll, retorik och modernitet i Bertel Gripenbergs lyrik utkom i mars på SLS förlag (se även s. 56)*. Foto: Patrick Sibelius.



IKON BLIR PERSON I

Sibelius dagbok

– nu också på finska

Fabian Dahlströms kommenterade utgåva av Jean Sibelius dagbok 1909–1944 utges på finska. Översättningen har varit efterlängtd sedan originalutgåvan utkom 2005, och arbetet är nu inne på slutrakan. I dagböckerna framträder privatmänniskan Sibelius som skrev för att lätta sitt hjärta.

NANETTE-MARIE FORSSTRÖM

ATT ÖVERSÄTTA DEN ålderdomliga svenskan var svårare än vad översättningsduon Arja Gothóni och Juha Saikkonen någonsin hade kunnat förvänta sig.

– Det skulle aldrig ha gått ensam. Det var så många saker vi måste ta reda på för att veta vad vi borde säga på finska. Det har varit som ett stort arkeologiskt projekt – ju mer vi grävde, desto mer hittade vi, beskriver Gothóni.

– En utmaning är att Sibelius har skrivit dagboken bara för sig själv. Texten är mycket privat, och i vissa delar kan bara han själv veta vad han har menat, säger Saikkonen.

Översättarna beskriver arbetsprocessen som ett lyckat teamarbete. Enligt dem har samarbetet med utgivaren Fabian Dahlström, professor emeritus i musikvetenskap vid Åbo Akademi, och Svenska Litteratursällskapetets redaktör Hedvig Rask varit avgörande för att projektet skulle kunna ros i hamn.

Kommentarerna viktiga

Fabian Dahlström gav ut Sibelius dagbok på originalspråket svenska på SLS förlag redan 2005. Verket består dels av Sibelius dagboksanteckningar i original, dels av Dahlströms gedigna kommentarer, som tillsammans med registren omfattar drygt en tredjedel av boken.

– Kommentarererna gav ett klart mervärde till dagboken enligt recensionerna. De guidar läsarna och sätter dagboken i en kontext – de är alldeles nödvändiga, säger Dahlström.

Kommentarererna gäller å ena sidan de verk som omnämns i dagboken, och särskilt musiker har kunnat dra nytta av att Dahlström också tagit reda på i vilka sammanhang verken har framförts. Dessutom har Dahlström identifierat de personer som Sibelius skrivit om i sin dagbok, som på det sättet ger en bild av viktiga relationer i kompositörens liv. Citat ur vännerna Axel



Fabian Dahlström har varit utgivare för två Sibelius-utgåvor och en tredje är under arbete. Översättaren Arja Gothóni beskriver översättningsarbetet som en språklig-ärkeologisk utgrävning.



Sibelius vid sitt skrivbord i Ainola 1915.
Foto: Eric Sundström, Helsingfors
stadsmuseum.

Carpelans och Adolf Pauls brev förekommer ofta i kommentarerna. Den förras korrespondens med Sibelius utgavs av SLS och Dahlström 2010, medan Pauls brevväxling med kompositören nu är under arbete.

Länge önskad översättning

Dagboken fick ett mycket gott mottagande då den utkom på svenska, och på finskt håll efterlystes en översättning å det snaraste.

– Inte bara kolleger utan även andra frågade mig om den skulle översättas. Sålunda hade *Ilta-Sanomat* ett helt uppslag om att dagboken enbart finns på svenska, berättar Fabian Dahlström.

År 2012 nådde rättsinnehavarna, utgivaren och förlaget en överenskommelse om översättningen. Kontraktet

innefattar också rätten att översätta verket till tyska och engelska, men något sådant projekt planeras ändå i stunden inte.

Människan Sibelius

Dagbokens största behållning är att den tar ner den geniförklarade kompositören från sin piedestal och visar honom som människa, med både goda och mindre smickrande sidor.

– Via dagboken kommer läsaren närmare Sibelius och hans närkrets. Alla de mänskliga drag som framträder, till exempel hans småaktighet och avundsjuka, gör att han blir en människa i stället för en ikon, säger Juha Saikkonen.

Den musikaliska skaparprocessen skriver Sibelius inte mycket om, men desto mer om sina humörsvängningar.

” Via dagboken kommer läsaren närmare Sibelius och hans närkrets. Alla de mänskliga drag som framträder, till exempel hans småaktighet och avundsjuka, gör att han blir en människa i stället för en ikon.”

Arja Gothóni berättar att en av orsakerna till att Sibelius började skriva dagboken var att han gett upp alkoholen och rökandet, och den blev ett sätt för honom att ge utlopp för allting som tyngde honom och gjorde honom förbannad.

– Som läsare blir man både förtjust i och förbannad på honom, och man frågar sig hur han kan tänka så där. Ena sekunden är han uppe på Himalaya, den andra är han så nedslagen att han bara kan ligga i sängen – det är hans personlighet.

Ett annat drag som framträder är Sibelius mindervärdeskomplex. Utomlands förstod alla till exempel inte att man i Norden inte var livegen om ens förfäder varit bönder, och enligt Fabian Dahlström var Sibelius rädd att placeras i ”fel fack”.

– Sibelius förargade sig över sin enkla härstamning, och var missnöjd med att hans förfäder inte var adelsmän. Han peppade sig genom att skriva: ”Min fru är aristokrat, men jag är en konstnärsdito”. ■

Nanette-Marie Forsström är frilansjournalist och driver produktionsbolaget Outhouse Media.

Sibelius inleder sin dagbok i London, där han bl.a. dirigerade *En saga* och *Finlandia* i Queens Hall. I dagboken noterar Sibelius att han sammanträffat med Claude Debussy. Riksarkivet, Helsingfors.



HENRY PARLANDS SKRIFTER

PER STAM



HENRY PARLAND (1908–1930) var en av de ledande finlandssvenska modernisterna. Under några korta år i slutet av 1920-talet författade han texter som väckte bestörtning och beundran, och som möttes av både kritik och skratt. Han publicerade dikter och lyrisk kortprosa framför allt i tidskriften *Quosego*, en ironisk diktsamling *Idealrealisation* samt kulturkritik i *Hufvudstadsbladet*. Han skrev också en roman *Sönder (om framkallning av Veloxpapper)* som utgavs postumt.

Sönder har tidigare publicerats av SLS i en textkritisk utgåva 2005 (red. Per Stam) och 2014 i pocketversion. Nu har också arbetet med en vetenskaplig utgivning av Parlands hela litterära kvarlåtenskap, inklusive hans brev, inlets. Materialet, som ingår i historiska och litteraturhistoriska samlingen vid SLS arkiv, digitaliseras, redigeras, kommenteras och görs tillgängligt för forskning och allmänhet. Arbetet sker i SLS regi, med undertecknad som vetenskaplig ledare och huvudredaktör. Redaktionen består också av redaktör Elisa Veit och redaktionsassistent Ville Lindholm.

Henry Parlands Skrifter utges både elektroniskt och i bokform, och består av fyra delar: dikter, prosa, essäer och

HENRY PARLANDS SKRIFTER

” Förutom att presentera samtliga Parlands texter i vetenskapligt ederad form, kommer den elektroniska utgåvan också att innehålla alla kända textversioner i tryck och manuskript både som text och som faksimil. Läsaren kommer på detta sätt mycket nära Henry Parlands skrifvarverkstad.”

kritik samt korrespondens. Den första delen, *Dikter*, beräknas bli klar 2016. Förutom att presentera samtliga Parlands texter i vetenskapligt ederad form, kommer den elektroniska utgåvan också att innehålla alla kända textversioner i tryck och manuskript både som text och som faksimil. Läsaren kommer på detta sätt mycket nära Henry Parlands skrifvarverkstad.

Varje del av editionen inleds med de texter som Parland själv lät publicera. Därefter återges övriga texter i kvarlåtenskapen huvudsakligen kronologiskt. Den förra kategorin texter kommer att vara mindre än den senare. En av utgivarnas största utmaningar är att med försiktig hand redigera de dikter, prosastycken och artiklar som saknar den sista bearbetningen och som aldrig tidigare publicerats, inte heller i de

tre samlingsvolymerna som Oscar Parland utgav på 1960-talet.

De texter som Parland skrev eller publicerade på andra språk kommer också att ingå i utgåvan. I Litauen skrev han artiklar på tyska som sedan publicerades på litauiska; de kommer att återges på båda dessa språk samt i svensk översättning. Brev på tyska och ryska återges i original och översättning. Utgivningen av Parlands skönlitterära texter och korrespondens kommer att ge unika inblickar i en ung författares utveckling och i en familjs öde under mellankrigstiden. ■

Per Stam är docent i litteraturvetenskap. Han inledde 2015 arbetet som huvudredaktör för Henry Parlands Skrifter vid SLS och är sedan 2009 huvudredaktör för utgivningen av August Strindbergs Samlade Verk vid Stockholms universitet.

Turist i krigstid

FRÅN SOTTUNGA TILL HÖGFORS 1741

Sverige förklarade Ryssland krig i juli 1741, för att återta områdena som riket hade förlorat vid freden i Nystad 20 år tidigare. Kriget, hattarnas krig eller lilla ofreden, var ett misslyckat företag. Med hjälp av pastor Tiburtius dagbok från krigsskådeplatsen kunde Topelius i Hertiginnan af Finland skildra kriget med ett ögonvittnes konkretion.

PIA FORSSELL

DEN 35-ÅRIGE Tiburtz Tiburtius, som var pastor vid Livgardet, följde regementet från Stockholm till Finland i augusti 1741. Den dagbok han förde under sin årslånga vistelse är ingen reseskildring, men ger inledningsvis tidiga exempel på turistiska iakttagelser och övergår sedan till en beskrivning av det tröstlösa och illa skötta kriget. Dagboken utgavs 1817 under titeln *Historia om Finska kriget åren 1741 och 1742*.

Tiburtius anteckningar var en av Topelius viktigaste källor för skildringen av kriget i *Hertiginnan af Finland* (1850). Ögonvittnet Tiburtius episoder och uppfångade repliker ger Topelius beskrivning karaktären av krigsreportage. Om kriget och fältlivet står att läsa i *Hertiginnan af Finland*, utgiven 2013. Här återges i all enkelhet en räckta citat från resan till krigsskådeplatsen, börjande med ett strandhugg på Sottunga den 30 augusti.

– Den anonyma utgivaren av Tiburtius anteckningar säger i förordet: ”Språk och stafningssätt äro bibehållne

sådana som de i handskriften finnas.” *Källan* följer samma princip.

På ”Såttungarne” såg Tiburtius ”skönt snöhvitt salt af solen tillverkadt i små gröpper på bergen, der sjövattnet kommit att stadna. Jag smakade derpå, och fann det fullkomligen starkt.”

Den 4 september vid 14-tiden passerades Hangö udd, ”en sandräffel som sköt sig ut långt i sjön, med en stenklippa ytterst på ändan, hvarpå stod ett gammalt Tullhus, som efter Lotsens berättelse stått ifrån den tiden Revel hört till Sverige. Midt för udden såg man båken Russari [...]. Kl. 5 om aftonen fälades ankar vid Tvermynde, 3 mil ifrån Hangö udd.”

Den 7 september ”var jag till land vid Porkala i Kiörckslätt Socken, och fant en gammal grufva i skogen som höll intet annat än starkt luktande Svafvelkies, fast invånarna sade att det varit en silfvergrufva. Hålet var ej mer än en och en half famn djupt.”

Efter några dagar med storm kom skeppet till Helsingfors den 14 september. ”Vid pass ¼: dels mil utan för Hel-

” Borgo var en rätt vacker stad, men hvad mest förnöjde oss, var att vi der funno ett öfver måttan godt folk och redligt sinnade Svenska.”

singforss, var en trång och krokot ingång, Ungsmun kallad [...]. Helsingforss är en öppen fläck, hvarest dock syntes här och der kvarlevor af gamla jordvallar, hvarpå utposter stodo. Hamnen var temmeligen god, och strax man kom ur hamnen var man i öppna sjön.”

Från Helsingfors fortsattes resan landvägen, men först en vecka senare när landshövdingensämbetet hade ordnat med skjuts. ”Kl. 5 om aftonen fingo vi kvarter i Sibbo 3¼ mil från Helsingforss. [...] Den dagen vi lågo stilla, nyttjade jag att bese orten som var ganska fruktbar och vacker.”

”Den 23 Sept. tidigt om morgonen kommanderades manskapet att indrifva hästar, vilka funno så många hästar och kärror gömda i skogen, [...] att vi kl. 9 kommo i marche, och hunno i god tid till Borgo, 2½ mil ifrån Sibbo. Borgo var en rätt vacker stad, men hvad mest förnöjde oss, var att vi der funno ett öfver måttan godt folk och redligt sinnade Svenska.”

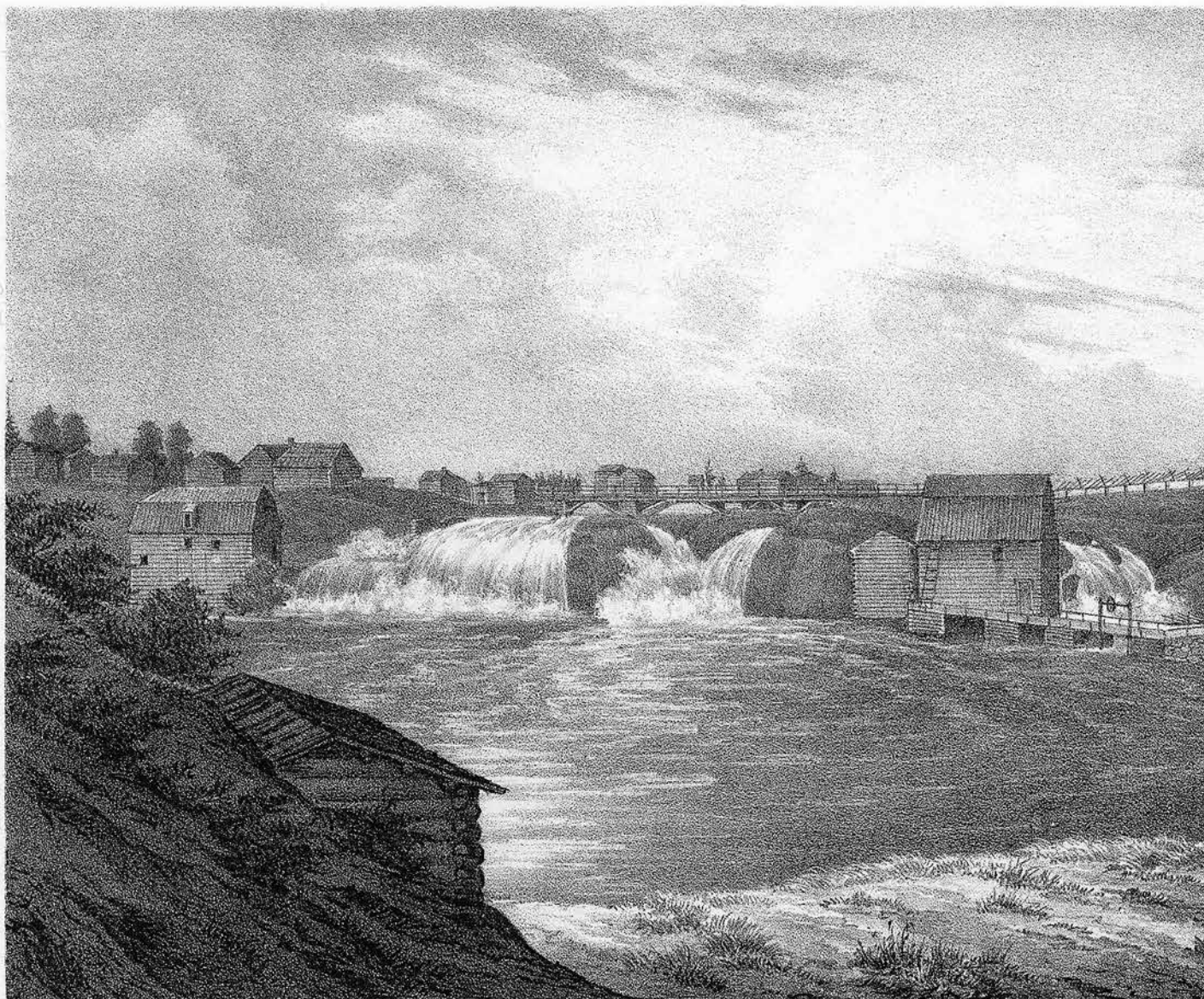
”Den 24 Sept. bröto vi upp kl. 9 om morgonen och marcherade till Per-

nou, tre mil ifrån Borgo. Den 25 Sept. var rastdag, uti Pernou, [...] jag roade mig med det jag besåg den herrliga orten [...].”

”Den 26 Sept. om morgonen i dagningen bröto vi upp ifrån Pernou och marcherade till Pyttis 3½ mil. Denna dagen sågo vi Servelax herregård som hörde Baron Creutz till och var af Sten prägtigt bygd, jemväl Abborforss som

Historia om Finska kriget åren 1741 och 1742

utkom 1817, 75 år efter kriget. I förordet till Tiburtius (1706–1787) dagbok sägs att det inte tidigare hade funnits någon ”tryckt historia” om kriget på svenska. Det visar att man helst förträngde minnet av kriget i Sverige. När *Hertiginnan af Finland* utkom 1850 kunde Topelius fortfarande beteckna sin sammanfattande och väldokumenterade journalistiska skildring som den första (eftersom hans perspektiv är bredare än Tiburtius). På 1880-talet utkom *Hertiginnan af Finland* på nytt, men då hade Topelius strukit krigsskildringen, med motiveringen att nya historiska framställningar av kriget hade utkommit vid det laget. Läs därför *Hertiginnan från 1850*, på adressen topelius.fi, eller i tryck: *Hertiginnan af Finland och andra historiska noveller*, utg. Pia Forssell under medverkan av Matti Klinge och Anna Movall, ZTS V, SSLS 782, 2013.



P. A. Kruskopf tecknade Högfors hundra år efter Tiburtius beskrivning i ord. Teckningen var förlaga till litografen ovan, som ingår i bildverket *Finland framställt i teckningar*, med omfattande text av Topelius. Kvarnarna som brändes 1742 har byggts upp. Landsvägen till Viborg gick intill vattenfallet, som var en sevärdhet, i likhet med Kyro fors och Imatra.

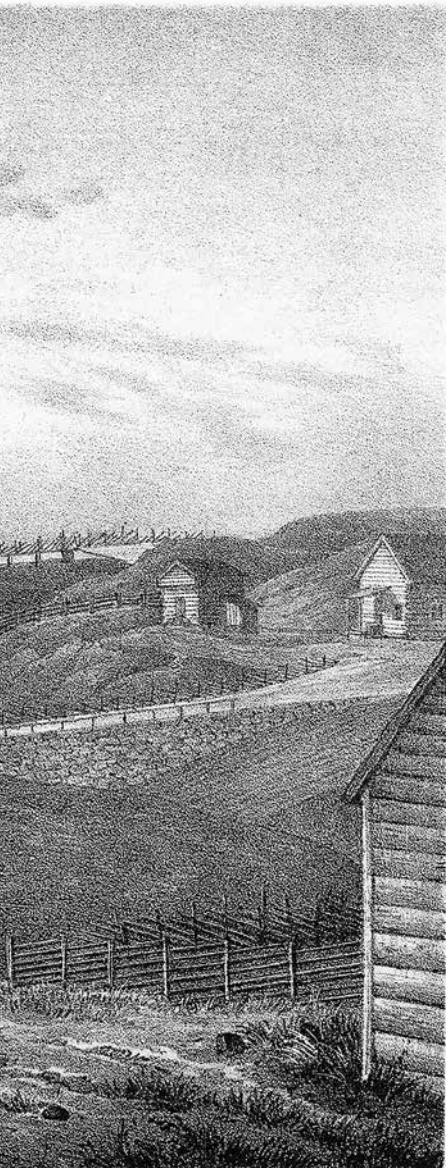
hörde Grefve Creutz till. Vi gingo ock öfver 2 grenar af den namnkunniga Kymene Ström.”

”Den 27 Sept. marcherade vi ifrån Pyttis till Högfors 2 1/2 mil. Denna dagen gingo vi ock öfver 3 grenar af den bekanta Kymene ström. Vid Högfors var ett högt vattfall utför en hög brant klippa, långt högre och brantare än någotdera af fallen vid Trollhättan. Vattenet föll här med sådan häftighet att det stänkte som regndroppar på långt håll. Vid strömmen voro två Mjölqvarnar med 8 par stenar, utom 4 stampar af trä,

som uti stora träburkar stampade ett ganska fint hafremjöl. Der var ock en sågqvarn med 2 bäddar, och 9 sågblad i hvar bädd, utom kantblad. Der var ock en machin som drog sågstockarne, utan människohjelp, icke alenast in i huset, utan ock drog dem upp på bäddarna.”

Rökpörten och jordkuler

En månad efter avfärden från Stockholm kom livgardet till Fredrikshamn, som Tiburtius inte säger något gott om. ”Hvad sjelfva fästningen angick, [...] så var hon den uslaste kåk man ville se,



som dock sades hafva kostat Sveriges Krona öfver 23 tunnor guld. [...] Midt i staden stod ett stort Tygs- och Ammunitionshus af trä, med stort dubbelt färgylt F på gafveln, och Kongl. Krona öfver; som blänkte på en half mil utom staden, så att elden med första bombe kunde kastas derin.”

Svenska armén gick i vinterkvarter i Fredrikshamn och den ryska i Viborg. Bägge sidor rörde sig under förvintern i terrängen. ”Emellan Fredrikshamn och Wiborg var landet och jordmonen förträffelig, sedan man kommit för-

” Vid Högfors var ett högt vattfall utför en hög brant klippa, långt högre och brantare än någotdera af fallen vid Trollhättan. Vattnet föll här med sådan häftighet att det stänkte som regndroppar på långt håll.”

bi Mendolax och i synnerhet bärande på gräsväxt. Landet var ock tämmeligen bebodt med stora byar; men folket bodde i intet annat än Rökpörten. Hvar bonde hade några af det slaget, så att då han uppeldade det ena, var folket i det andra; och ömsade så om. Det märkte jag, att landet som hörde Rysen till, var bättre än det Svenska, och skogen bättre handterad, deremot den Svenska skogen låg full med vindfällen, och bråtar som motvilligt nedhuggits.”

Manskapet dog som flugor i epidemiska sjukdomar på grund av usel inkvartering och dålig föda. Det är den sentida läsaren som drar slutsatsen, Tiburtius bara registrerar vätan i tälten och jordkulorna som soldaterna bodde i, den undermåliga födan, sjukdomarna och dödsfallen. Däremot märks det hur upprörd han är över de obegravda eller bristfälligt nedgravda liken.

Vid midsommaren 1742 lämnade svenska armén Fredrikshamn och Tiburtius återsåg Högfors: ”jag skyndade till Högfors att nogare bese det gruffli-

ga vattufallet som jag nog märkte att jag aldrig mera skulle få se.” Det han där emot såg var att både gästgiveriet och ”de ganska präktiga Qvarn- och Såghusen” stacks i brand, och han reagerade på den meningslösa förstörelsen.

I fortsättningen förlorade Tiburtius intresset för sevärdheter. Den svenska armén retirerade med den ryska hack i häl, utan att något egentligt slag utkämpades. Ortnamnen på vägen virvlar förbi, men nu beskriver Tiburtius landskapet från militär synpunkt: är terrängen lämplig för att slå läger eller leverera batalj?

Den svenska armén kapitulerade i Helsingfors i slutet av augusti. Tiburtius återvände sjövägen till Stockholm med regementet och blev småningom känd som en hängiven, för att inte säga fanatisk hattpolitiker på frihetstidens riksdagar. ■

Pia Forssell är huvudredaktör för Zacharias Topelius Skrifter vid SLS.

En flämtande poesi i språkets klor

Tatjana Brandts doktorsavhandling från december 2014 handlar om poesi skriven av två samtida författare, Ann Jäderlund och Agneta Enckell. Fokus ligger på deras tidiga produktion, den som är skriven på 80- och 90-talet. Det fascinerande med den här poesin är bland annat att den på ett så påtagligt och samtidigt otyglat sätt tar tag i sin samtids intellektuella diskurs, prövar, ifrågasätter och lever ut det rika idékomplex som drog in på universitet och kultursidor just då.

TATJANA BRANDT

POSTMODERNISMEN – kommer ni ihåg den? Dogmatisk, ofta teknisk, torr i sitt vansinne och ofrivilligt komisk men trots allt med en hel del insikter i sitt kölvatten. Jag har inte ägnat mig åt dekonstruktionens aggressiva strävan att radera i stället för att förstå, jag har inte heller grävt ner mig i föreställningar om att jag ska sätta i gång och ”producera mening” på ”döda” författares bekostnad. Jag har närmat mig tidsandan genom ett författarskap vars tankar och anslag hörs som om ett fönster stod öppet mot gården i den poesi jag har läst, nämligen Julia Kristevas. Kristeva har en intellektuell bakgrund som korsar både nations- och disciplinsgränser; hon är född i Bulgarien men emigrerade tidigt till Frankrike, hon är både lingvist och psykoanalytiker och har skrivit om allt från feminism

till teologi, men främst har hon kretsat kring språkets relation till verkligheten. De diktsamlingar jag skrivit om går i djup dialog med Kristevas författarskap. Hon är en intertext som dikterna brottas med, lockas av, prövar och bryter arm med. Och överger. Det har varit en oerhört fängslande upptäckt.

Närläsningar

Min avhandling byggs upp av tre grundelement: närläsning, kontextualisering och teori. Viktigast är närläsningarna och de finns i avhandlingens fem artiklar. Men närläsningarna är också den del som det är svårast att tala om, de är ett hantverk, en kunskap som praktiseras, ett utförande. Ann Jäderlund och Agneta Enckell har båda en omedelbar nivå i sin diktning, en nivå som man kan njuta av och fångas av, men den som börjar kämpa med att artikuleras

lera mötet mellan text och läsare kommer att märka att det är komplicerade författarskap.

Jag använder ordet ”närläsning” i vid bemärkelse för att beskriva mitt arbete. Jag är inte nykritiker. Jag har aldrig strävat efter att förneka textens relation till kontexten, jag inbillar mig inte att dikten objektivt svarar mot en erfarenhet eller känsla, jag saknar all förståelse för tanken om att läsningen bör drivas mot större vetenskaplighet. Men jag är, liksom så många andra med mig, fascinerad av den praktik som stadiigt utvecklats med den nykritiska närläsningen i botten. Jag skriver in mig i en tradition av läsarthantverkare som respekterar texten på pappret, lyssnar till det av traditionen som hörs i texten, låter boksidans eller diktsamlingens hermeneutik bli den död som föder verket och avskiljer det mot annan text.

De dikter som jag analyserat har starka tilltal men också komplicerade spegelmotiv som ofta bländar inte bara läsaren utan också diktduet. Hela poängen med en god läsning är att man ska komma texterna närmare och minska sina egna projektioner. Dikter som lockar med speglade partier, med luckor och pauser, med ställen där talet stannar upp och flämtar är knepiga, för det är så lätt att fylla ut det utrymme som ges med sig själv. ”Att förstå är inte att låta sig speglas i texten, utan att ut-sätta sig för texten”, som Paul Ricœur skulle ha uttryckt det. Jag har verkligen kämpat för att hålla mig öppen, lyhörd och klarsynt. Men varje läsning är ett personligt möte mellan text och läsare, ett möte som både främmandegör och täcker över saker som för en annan läsare hade utgjort det viktiga.

Jäderlunddebatten och poesin som emancipatorisk möjlighet

Kontextualisering är inte samma sak som litteraturhistorieskrivning, men det är klart att det ingår ett element av att försöka förstå hur de författare jag skriver om hanterar och påverkar tradi-

där på andra sidan
berättelserna, rastlöst det obehärskade
leendet

kvinnans skrik
i sömns smältande speglar

också fallet sviker

Agneta Enckell, *Falla (Eurydike)*

tionen. Hur de adresserar sin kontext, vidrör den, förvandlar den och påverkas av den. Vintern 1988 rasade en debatt i svensk press, framför allt i *Dagens Nyheter*, om Ann Jäderlunds diktsamling *Som en gång varit äng* (1988). I debatten deltog så gott som alla tongivande svenska kritiker, ja för den som hyste minsta intresse för Sverige och för hur samtida svenskt kulturliv hanterade de nya teoretiska strömningarna så var det här en unik händelse. Många tongivande kritiker, särskilt manliga, hade svårt att förhålla sig till tankarna om språkets relation till det obegripliga och kvinnliga och till poesins emancipatoriska förmåga. Efter debatten har Ann Jäderlund kommit att betraktas som en av de centrala gestalterna i svensk poesi och hennes position har bara vuxit fram till vår tid, inte minst på grund av att hennes inflytande så tydligt syns hos andra

Den starka ängen lyser ängen stark Där vallmon lyser växer vallmon inte I brunnhål faller bladen alltid stilla Där säden växer lyser vallmon ensam

(Ann Jäderlund, *Som en gång varit äng*)

samtida poeter. När jag för första gången läste debatten, flera år efter att den ägt rum, kändes det som om jag fått tillgång till en pusselbit i den samtida poesikritiken. Det var alltså den här diskussionen som spred både gift och energi i så många recensioner av helt andra författare. Det var alltså den här diskussionen som ständigt spökade när till exempel Agneta Enckell recense- rades i Sverige.

Bakgrunden till debatten handlar om att den filosofi som uppstod på 60-talet i franska intellektuella kretsar hann etablera sig i Norden på 80-talet och det är den som gör sig hörd i debatten. Derridas dekonstruktion inspirerar studenter på universitet runt om i världen och Barthes utmanar hela litteraturvetenskapen med sitt postulat om ”författarens död”. I det här intellektuella klimatet får den franska feminismens tanke om *écriture féminine*, den kvinnliga skriften, också stort genomslag. Begreppet är Hélène Cixous och hon tänker sig att

det måste finnas ett friare språk som inte förtränger de kvinnliga erfarenheter som patriarkatet tabubelagt och nekat plats i språket och särskilt i skriften. De här tankarna ligger också till grund för Julia Kristevas teoribyggge om undanträngda marginaliserade erfarenheter som saknar ord, erfarenheter som saknar uttryck i språket men som poesin kan nå. De här förtryckta eller bortträngda erfarenheterna kan, enligt Kristeva, bara uttryckas genom en poetisk skrift som närmar sig de ännu ospråkliga minnen som man har från tiden före språket. Kristeva menar att den rytmiskt drivna, lagomstörtande poesin har en starkt emancipatorisk ådra. Poesin blir i Kristevas teori en unik diskurs som kan frigöra delar av verkligheten och jaget, en diskurs som saknar motsvarighet just för att den närmar sig det hittills okända.

Jaget och språkets gränser

Om 70-talspoesin gisslade de härskande politiska maktstrukturerna så letar

80-talspoesin efter strukturerna i det egna jaget, det egna språket, i identitetens relation till kulturen. Den egna rösten upplevs som indoktrinerad av ärvda ideologier och patriarkala strukturer för att den är underkastad språket, tiden och platsen. Poesin under den här tiden börjar därför ofta kretsa kring negativa mönster och kring ett letande efter språkets gränser. Till och med döden får i den här kontexten en latent frigörande potential.

Hypotesen i min avhandling är att Jäderlund och Enckell iscensätter, lever ut och därför också prövar just de här teoretiska frågeställningarna som är i omlopp. De har internaliserat tanken på att identiteten hålls gisslan av språket, att den symboliska ordningen både konstituerar och kontrollerar jaget och att ingen riktig frihet, inga djupa möten, ingen verklig autenticitet är möjlig så länge det här förtrycket dikterar villkoren. Om all vår förståelse är grundad på en språklig förförståelse, om identiteten är något som uppstår i samma stund som man träder in i språket (i halvårsåldern) blir det existentiellt brännande och viktigt att hitta former för att synliggöra den genomskinliga hinna som ligger mellan verkligheten och jaget. Att skriva poesi kommer mot bakgrund av allt detta att framstå som att kämpa med och mot just det som konstituerar ens uttryck. Vi får, det är min utgångspunkt, en poesi som är närmast besatt av att demontera sig själv, en poesi som kämpar efter att hitta frizoner, luckor, sprickor i systemet. ■

Tatjana Brandt är forskare och litteraturkritiker. Hon var 2012–2014 litteraturvetenskapliga nämndens forskare och sekreterare vid SLS. Avhandlingen Livet mellan raderna. Revolt, tomrum och språkbrist i Agneta Enckells och Ann Jäderlunds tidiga poesi finns tillgänglig elektroniskt på adressen <https://helda.helsinki.fi/handle/10138/144089>



Min mammas hushållsböcker

Varje kväll satte sig mamma ner och skrev in dagens utgifter i sin stora hushållsbok. Den var av riks-svensk modell med många kolumner för mat, kläder, resor, leksaker, böcker, nöjen etc. En kolumn hette Hif, hål i fickan. Den hade hon tvingats lägga till för att få räkenskaperna att gå ihop.

Mamma var hemmafru och hade inga egna inkomster. Men det var hon som var högsta chefen för familjens ekonomi. Allt skulle redovisas i hushållsboken: små inkomster, små utgifter. Och det skulle gå jämnt ut. Varje månad.

Det smittade av sig på mig. Allt från den dag då jag lyfte mitt första lilla honorar för en text i HBL-Junior så har jag skrivit upp utgifter och inkomster i ett litet häfte (numera i en datorfil). Min syn på ekonomi är fortfarande präglad av vad jag lärde mig på 1940-talet på Norra kajen i Helsingfors. Man känner sig rik så länge det går jämnt ut.

Den inställningen är jag glad över. Annars hade jag aldrig kunnat försörja mig och mina barn som fri skribent och författare. Uttrycket "att trola med knäna" var inte upfunnet när mamma var chefsekonom, men det var vad hon och många andra hemmafruar gjorde: trollade.

I vuxen ålder fann jag mig till min häpnad studerande nationalekonomi vid Helsingfors universitet. Då insåg jag att det fanns olika sorters ekonomier i samhället, olika inkomstnivåer, och att alla människor inte hade lika litet pengar att röra sig med som vi. Med åren lärde jag mig mera om detta, skillnaden mellan rik och fattig. Jag fortsatte bokföringen i mitt lilla häfte, det kändes tryggt. Om det går jämnt ut så är det okej.

Så kom den dag då jag plötsligt hade mera pengar än jag behövde. Jag fick ett arv och visste inte vad jag skulle ta mig till med

» *I dag fäster jag mig vid ömsesidigheten, att författarna och donatorerna självfallet förutsätter varandra. Vi som får stöd ger lika mycket tillbaka: en levande litteratur, en samhällelig debatt, ett kulturliv med djup och allvar."*



Som "en oförtröttlig kraftkälla i Svenskfinlands offentliga samtal" tilldelades författaren Birgitta Boucht K. E. Tollanders pris 2015 (se s. 42). Foto: Peik Henrichson.

det. Jag skaffade mig en bankrådgivare som jag fortfarande träffar en gång om året och beundrar för hennes förmåga att placera mitt lilla arv i olika slags undergörande fonder. Mina tillgångar växer, mamma är nöjd, det var henne jag ärvde.

Jag började också få stipendier och pris, utdelade av fonder inom SLS. Jag gladdes helhjärtat över dem. Att skriva böcker och leva på royalty är knappt möjligt ens för dem som skriver bästsäljare. De är, som vi vet, ytterst få i Svenskfinland. Författarna är många, litteraturen är rik, men våra inkomster är minimala. Det går inte jämnt ut, och tappra försök att öka inkomsterna genom författarbesök och skrivarkurser stappar på den låga ersättningen. Många arrangörer tycker att man ska komma gratis, för "du får ju göra reklam för dina böcker".

I år fick jag Tollanderska priset, och därmed utökades min kunskap om en ny grupp

av litteraturläskare: mecenaterna. Jag läste Bo Finnes *Donatorernas bok* om människor bakom fonderna. Jag insåg att dessa sedan länge döda personer på ett avgörande sätt bidragit till den finlandssvenska litteraturens överlevnad och kontinuitet. De hade gott om pengar, och de förstod kulturens, forskningens och språkets samhälliga betydelse. Det talade till mig. Jag blev också glad över att upptäcka att så många inspirerande kvinnor var involverade i donationsbesluten.

Ordet mecenat hade för mig tidigare en nedlåtande bismak av fattighjälp. Man ger åt någon som bockar, bugar, niger, tiger. I dag fäster jag mig vid ömsesidigheten, att författarna och donatorerna självfallet förutsätter varandra. Vi som får stöd ger lika mycket tillbaka: en levande litteratur, en samhällelig debatt, ett kulturliv med djup och allvar. ■

BIRGITTA BOUCHT

Nostalgiska 1950- och 1960-talsbilder



IKÄLLAN 2/2013 efterlyste SLS arkiv fotografier från 1950- och 1960-talen. Efter uppropet har över 1 500 fina bilder donerats till arkivet; de flesta fotografierna är från familjealbum och tagna av amatörfotografer. Hela Svenskfinland, med nyländsk majoritet, är representerat bland bilderna.

Amatörfotografierna under den här tiden var oftast små och svartvita och det fanns stora variationer i fotoutrustning och teknik. Flera av de inlämnade fotografierna är proffsigt tagna och tekniskt lyckade, men också de vardagliga ögonblicksbilderna är värdefulla som tidsdokument.

De ungas framtidstro

Bland allmänheten råder ett ökat intresse för 1950- och 1960-talen. Bilder från dessa årtionden är efterfrågade för utställningar och böcker, och det finns en viss nostalgisk vurm för denna tid speglad i bland annat klädmode, frisyrier, bilar, köksprylar och inredning. Perioden förde med sig en mängd nya fenomen på samhällsplanet, speciellt inom ungdoms- och populärkulturen, men tidsandan avspeglas också i hem-

men och i stadsmiljön. På fotografierna kan man studera köksutrustning, hemelektronik, möblering och mycket mer. På de äldre bilderna står den stora radion på paradplats i vardagsrummet, en plats som snart övertas av TV-apparaten. Av de stadsmiljöer som finns i samlingen, företrädesvis Helsingfors, är det intressant att notera hur mängden bilar har ökat märkbart sedan 1960-talet.

Majoriteten av de personer som donerat bilder till arkivet har själva varit unga under den aktuella tiden. De har varit tonåringar, studerande eller har kanske redan haft familj och småbarn – och hela livssituationen återspeglas i de fotografier som blivit tagna. Följaktligen är en ansenlig del av de donerade bilderna just familjebilder på barn och unga. Bilderna genomsyras ofta av ungdomlig framtidstro och optimism. Livet ligger framför en och lyckan är en knallrosa ballong!

Merparten av de donerade bilderna är nu digitaliserade och ingår i samling SLS 2271, *Fotografier från 1950- och 1960-talen*. Ett stort tack till alla som bidragit till att utöka arkivets bildsamlingar! ■

MARIKA ROSENSTRÖM

Marika Rosenström är arkivarie vid SLS arkiv.

» De vardagliga ögonblicksbilderna är värdefulla som tidsdokument.»

1

2

4

5

3

6

1. I källbacken, Helsingfors 1957. Foto: Bert Carpelan.
2. Mannerheimvägen, Helsingfors ca 1957.
3. "Vår första TV", Åland ca 1957.
4. Talko på tennisbanan i Munksnäs, Helsingfors 1951.
5. "Skrubugänget", Helsingfors 1954. Foto: Bert Carpelan.
6. Julfirande i Munksnäs, Helsingfors 1968.



3000 fotonegativ och Karin Smirnoffs brev

Donationer till SLS arkiv 2014

Under 2014 berikades Svenska litteratursällskapets arkiv bl.a. med hembygdsfotografier från Sydösterbotten, Karin Smirnoffs brev till sin dotter, spelmansnoter samt en samling julkort. SLS satsning på digitala material fortgår – under arbete är hembygdsfotografierna och spelmannen Erik Dannbergs notsamling.

SAMLINGARNA VID SLS arkiv utökades under året 2014 med 14,87 hyllmeter dokument, 11 954 fotografier, 277 inspelningar och 17 filminspelningar. Tilläggen till samlingar som donerats tidigare har också varit många. Donationerna till arkivet 2014 speglar mångfalden av kulturuttrycken i Svenskfinland.

Sydösterbottniska fotografier från 1930- och 1940-talet

Arkivets omfattande bildsamling har fått ett stort tillskott i och med en donation av närmare 3 000 negativ tagna av folkskolläraren och amatörfotografen Selim Björnes (1900–1967) i Lappfjärd. Negativen donerades till SLS arkiv för att ingå i traditions- och lokalhistoriska samlingen i Österbotten dels av Lappfjärd Skifteslag och dels av Björnes syster. Selim Björnes var lärare på Södra folkskolan i Lappfjärd från 1927 och hörde till de aktiva amatörfotografer som under 1900-talets första hälft flitigt dokumenterade sin hembygd. Foto-

samlingen omspanner en tidsperiod från 1927 till 1966, med särskild betoning på 1930- och 1940-talet. En omfattande dokumentation av Björnes bilder gjordes i slutet av 1980-talet, då affärsmannen Eric Sténs i Lappfjärd lät framkalla omkring 900 fotografier och åkte runt i trakten för att få hjälp med att identifiera personerna och tidsbestämma bilderna. Det stora identifieringsarbetet resulterade i mappar med bilder och bildtexter, som sedan 1991 finns tillgängliga för allmänheten på biblioteket i Lappfjärd.

Genom Sténs överläts originalnegativen i början av 1990-talet till Lappfjärd Skifteslag, som nu i sin tur överläter samlingen till SLS för att säkra att den bevaras på bästa sätt även för framtiden. I samband med donationen till SLS kunde samlingen dessutom kompletteras med ytterligare en större mängd negativ som bevarats hos Björnes syster Ann Mari Backman. SLS digitaliserar samlingen, som kommer att finnas tillgänglig både för forskare och för intresserade genom arkivets kundtjänst. I traditions- och lokalhistoriska samlingen vid SLS arkiv i Vasa finns sedan tidigare också andra samlingar som härstammar från Sydösterbotten, bland annat Lars Axéns stora fotosamling, Viktor Nylunds glasnegativ från Dagsmark och Einar Sjöbloms glasne-



gativ från Kristinestad med omnejd. Björstes stora negativsamling är ett värdefullt tillägg som visar människor och landskap i Lappfjärdstrakten under 40 år.

Spelmansnoter

Samlingen för folklig musik och dansutövning vid SLS arkiv har utökats med en betydelsefull donation av fiolspelmannen Erik Dannberg (f. 1935) från Hangö. Dannberg har sedan 1970-talet gjort sig känd som en av Västnylands folkmusikprofiler. Han har också varit flitigt engagerad som ackompanjator i andra musiksammanhang. Kännetecknande för Dannbergs musicerande har varit i arrangemang och stämmor som han skrivit både för egna ensembler och för spelmansgrupper i hela Svenskfinland. I slutet av november 2014 donerade han sin samlade produktion, bestående av både egna låtar

och olika arrangemang av andra melodier till arkivet för att ingå i samlingen för folklig musik och dansutövning. Noterna är skrivna med notskrivningsprogrammet MusicTime Pro och omfattar 1 829 filer. Noterna kommer att bli tillgängliga som pdf-filer.

Kvinnliga författare

Den historiska och litteraturhistoriska samlingen fick under året som gick ett tillskott av två fina arkiv med litterär anknytning. Karin Smirnoffs arkiv består i första hand av brev medan Barbro Boldts arkiv innehåller bakgrundsmaterial för en bibliografi över svenska och finlandssvenska kvinnliga författare 1893–1899. Båda arkiven har fri nyttjanderätt och kan studeras i arkivets forskarsal i Helsingfors.

Namnet Karin Smirnoffs arkiv syftar egentligen på två personer, nämligen Karin Strindberg (1880–1973) och

I folkskollärarens Selim Björstes bilder har barnen en framträdande roll. Foto: Selim Björstes.

Karin Smirnoff (1914–1993). Den förstnämnda var författare och dotter till August Strindberg och Siri von Essen, och gift med Vladimir Smirnoff. Den senare Karin var deras dotter och hon var gift med kusinen Erik Strindberg.

Arkivet innehåller brev, reseanteckningar, anteckningsböcker och manuskript men framför allt brev från mor till dotter. Brevens är skrivna mellan åren 1928 och 1955 på olika hotell och orter i Finland, Ryssland och Sverige, där föräldraparet Karin och Vladimir Smirnoff slutligen bosatte sig. Det finns 127 brev från mamma Karin till dottern Karin (svarsbrevens finns inte bevarade). Det rörande med breven är att de genomgående börjar med ett kärleksfullt tilltal: Älskade unge, Lilla älskade sockerdosa, Älskade barnet mitt, Käraste lilla Hon, Sasinka lilla, Kasotskabarnet, Egna Myran, Älskade Majblomman, Sockerhjärtat, Äls-

kade Gullknappen, Ängla Myrkrypet, Lilla älskade fölet – detta sista tilltal i ett brev från ”Östhammar-Trösthamar” 1950 när dottern alltså var 36 år gammal.

Mest skriver mamma Karin om vardagliga saker; vem hon träffat, vad hon ska köpa, vad hon ska laga för mat eller vad saker kostar – kort sagt bara vanligt prat ur livet; ”Jag har betalat hyran och köpt kalvfrikassékött och sovit en stund och anser att det är helgdagsafton och allt är frid, ajö på sig, hjärteknösen, ha roligt och var glad!” (1932) Sitt eget skrivande nämner hon bara mycket kort. Som skönlitterär författare var hon både radikalt ställningstagande och modern.

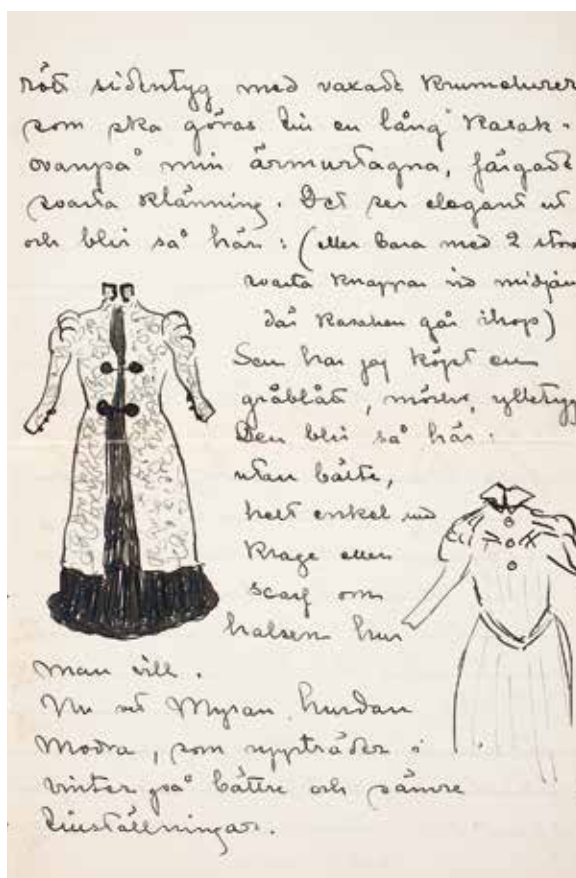
För den som vill läsa mer om Karin Smirnoff d.ä. rekommenderas *Under ansvar & Ödesmärkt*, en nytgåva med två av hennes verk, som utgavs 2013 av Schildts & Söderströms förlag. Karin Smirnoffs litterära kvarlåtenskap finns i hennes arkivsamlingar vid Kungliga Biblioteket i Stockholm.

Barbro Boldts arkiv består av bakgrundsmaterial för publikationen *Kvinnliga författare 1893–1899. Bibliografi över svensk och finlandssvensk skönlitteratur* (1982). Publikationen redigerades av Boldt (för de finlandssvenska författarnas del) och av Karin Westman (för de svenska författarnas del). Boken finns i SLS bibliotek.

Arkivmaterialet består av allt från anslagsansökningar och protokoll till bibliografiskt material, anmälningar och recensioner. Arkivet innehåller också ett kartotek över kvinnliga författare från Sverige och Finland.

Barbro Boldt (1913–1992) var yrkesverksam vid olika bibliotek fr.o.m. 1934. År 1944 utnämndes hon till äldre biblioteksinspektör för landets svenskspråkiga bibliotek vid Statens biblioteksbyrå (senare Skolstyrelsens biblioteksbyrå). Tjänsten som inspektör med ansvar för de kommunala biblioteken i Svenskfinland skötte Boldt fram till sin pensionering 1980. Hon verkade även

I breven redogjorde mamma Karin mest för vardagliga ting, som t.ex. tyger och modeller för olika klädesplagg.





som lärare och kursledare vid Svenska social- och kommunalhögskolan i Helsingfors och gav ut *Handledning i skötsel av mindre bibliotek* (1954). Boldt erhöll biblioteksrådstitel 1980.

Julkort – familjehistoria och vardagskonst

SLS arkiv mottog under året av Maj-Lis (Majsi) Åhman (f. Wikman) en samling julkort som kommer att ingå i traditions- och språksamlingen. Donationen omfattar 477 kort och har mellan åren 1933–1963 tillsänts hennes på Kymmene bruk bosatta och yrkesverksamma familj. Kortet är sorterade årsvis och de med bomullsband sammanknutna buntarna avspeglar familjehistorian. De första julhälsningarna är adresserade till det nygifta tjänstemannaparet Sven och Maja Wikman. Med tiden adresserades också många kort till familjens barn ”Majsi” och ”Henni”. I donationen ingår ett representativt urval av de finska julkort bl.a. tryckerierna Paletti och Bildkonst tillverkade under 1930–1950-talen. Motivvalet varierar från den traditionella julkortsikonografen (som under 1900-talets mitt tog allt flera intryck av tidens reklamkonst) till 1960-talets

alltmer sparsmakade sakliga kort-design. I samlingen ingår också många välgörenhetskort, främst saluförda för Föreningen för tuberkulosens bekämpande i Finland. Donatorns egna julkort från år 2013 kompletterar den fina materialhelheten.

Insamling

Arkivets årliga arvode tilldelades i år Emmi Westberg för en fältinsamling om vinkulturen i Finland. Insamlingen består av nio intervjuer med vinintresserade personer från Västra Nyland och Åboland och behandlar vinkulturens framväxt i Finland under de senaste decennierna. Arkivet har också i år gjort en frågelistinsamling, den här gången med temat ”Datorminnen”. I *Källan* 2/2014 finns en artikel om insamlingen. I *Källan* 1/2014 ingår en artikel om fältinsamlingen ”Integration på svenska i Närpes” som gjordes i april 2014. I det här numret presenterar Marika Rosenström ett uppprop för att samla in fotografier från 1950- och 1960-talet. ■

Carola Ekrem, Katja Hellman, Nelly Laitinen, Niklas Nyqvist, Hanna Strandberg, Synnöve Svanström och Maria Vainio-Kurtakko arbetar vid SLS arkiv.

Julkortet i den av Majsi Åhman inlämnade samlingen avspeglar en ikonografisk mångfald: från klassiska julmotiv till samtidsinspirerade kompositioner.

En lista över alla donationer till SLS arkiv under 2014 finns på

www.sls.fi

Publikens egna berättelser i jubileumsföreställningen **FINLAND 100 ÅR**

Inför Finlands 100-års jubileum samlar SLS in personliga berättelser från Svenskfinland i samarbete med Svenska Teatern. En del av de insamlade berättelserna kommer att gestaltas i jubileumsföreställningen *Finland 100 år* som ska sättas upp på Svenska Teatern i september 2017. Vi kastar nu bollen till publiken: Vad vill du berätta? Vad skulle du vilja se på Svenska Teaterns scen?

Berättelserna i jubileumsföreställningen kommer att beskriva den samtid vi lever i, men också ge tillbakablickar och nedslag i Finlands historia. Vi önskar få in berättelser från personer i alla åldrar, från både landsbygd och städer.

De utvalda berättelserna kommer att dramatiseras av pjäsförfattaren Christoffer Mellgren. Han gör en egen tolkning av

dem och kan lägga till fiktiva episoder. Pjäsen regisseras av Maria Lundström.

Du kan sända in ditt bidrag via SLS hemsida www.sls.fi/sv/insamling-finland-100-ar. Du kan också skicka in dina berättelser till adressen fragelista@sls.fi eller Svenska litteratursällskapets arkiv, Hanna Strandberg, PB 158, 00171 Helsingfors. Observera att du genom ditt bidrag ger ditt samtycke till att materialet arkiveras i Svenska litteratursällskapets arkiv och får användas i jubileumsföreställningen *Finland 100 år*. Du eller andra personer kommer inte att kunna identifieras i pjäsen eftersom alla bidrag anonymiseras. Insamlingen pågår fram till **31.8.2015**. Bland deltagarna utlottas 10 pris à två biljetter till jubileumsföreställningen. ■

Publik efter den stora ombyggnaden. Svenska Teaterns byggnad förstörades och moderniserades under året 1935–1936.





DU DELTAR I INSAMLINGEN
GENOM ATT:

*Berätta om en händelse
ur din släkts historia.*

*Berätta om en händelse
ur ditt eget liv.*

*Berätta om något du
hoppas ska inträffa.*

Du kan antingen skriva
en eller flera berättelser.

Hur en teaterföreställning blir till. Tredje balkong före föreställningen (ovan) och sångrepetition (nedan). *Trepennioperan* 1973. Foto: Markku Vuorela.



Ny kundtjänst i Helsingfors

Den 7 april 2015 var en glädjens dag för SLS. Den nya kundtjänsten i SLS hus vid Riddaregatan 5 slog upp sina dörrar. Huset hade varit stängt i nästan ett år på grund av en omfattande renovering.

Ljuset flödar in i kundtjänsten genom de stora fönstren som vetter ut mot gatan i hörnet av Riddaregatan och Kyrkogatan. Besökaren tas emot av receptionisten eller en arkivarie som dagligen finns på plats. Här får man svar på frågor om arkivmaterial, databaser och hjälp med att hitta i det digra arkivmaterialiet. Receptionisten kan hjälpa med frågor om utgivning, stipendier och allt annat SLS har att erbjuda.

Riddaregatan 5 har arbetsrum för närmare 35 anställda. Personalcaféet i andra våningen har genomgått en modernisering och är något av husets nav. Öppenheten går igen även här, samröre och gemenskap är nyckelord. Vid publika evenemang kan deltagarna bjudas på lätt traktering i caféet. ■



Välkommen på ett besök i det nya svenska rummet i Kronohagen. Bakom glasmurarna syns den nya forskarsalen, Runebergssalen, med plats för sex personer som kan studera arkivmaterial eller jobba med egen dator.



26.5 firades öppet hus på Riddaregatan 5. Svenska litteratursällskapet vill sänka tröskeln för intresserade att ta del av verksamheten.



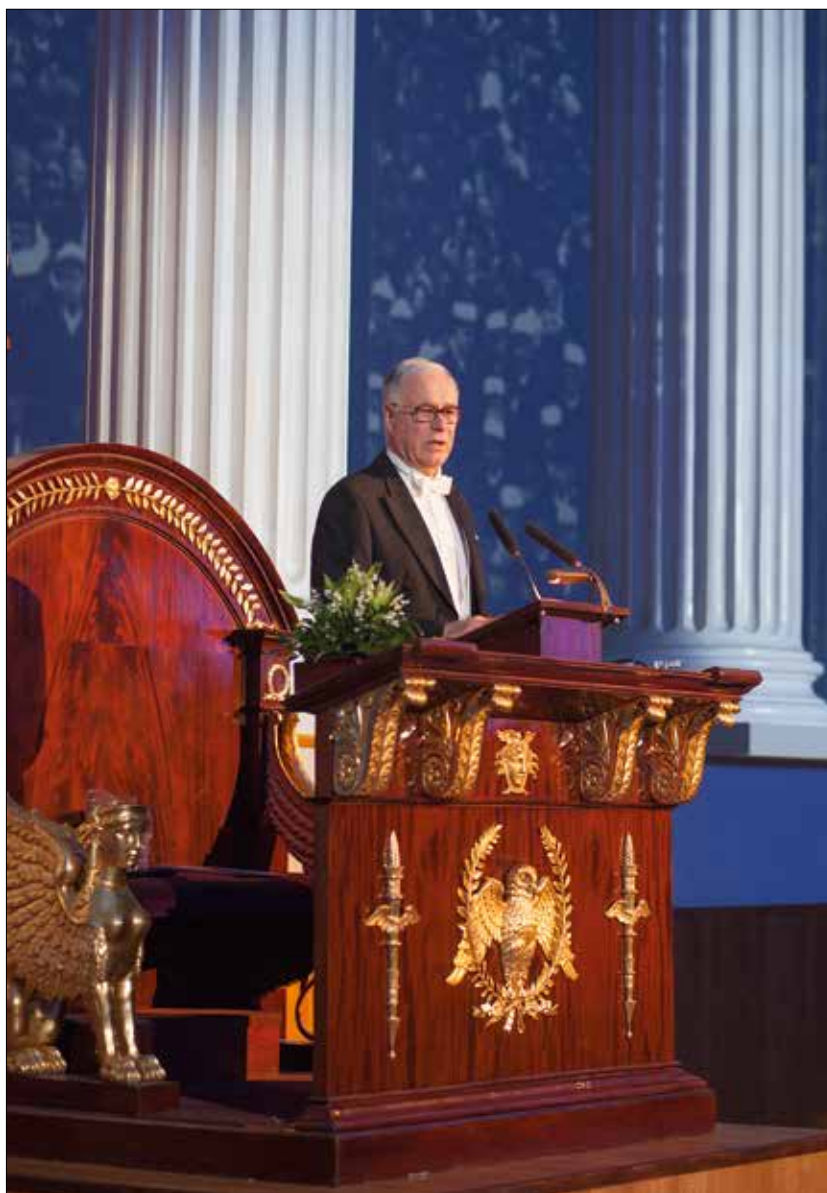
Ingången till SLS kundtjänst sker från gatuplan på Kyrkogatans sida. Foto: Kim Forssén.



Från kundtjänsten kommer man vidare in i huset och passerar då vitrinen för aktuella utställningar. Den första utställningen skildrar husets historia. Foto: Kim Forssén.

SLS I MÅNGFALDENS TIDEVARV

Ordförandens hälsningstal vid SLS årshögtid i Helsingfors universitets solennitetssal den 5 februari 2015



VI STÅR I BERÅD att utöva en av de högvärdigaste kulterna i Finland, nämligen Runebergskulten. Hjärtligt välkomna till Svenska litteratursällskapet i Finland 130:e årshögtid. Särskilt välkomnar jag festföredragshållaren, orkesterdirigenten Susanna Mälkki, influgnen från Paris enkom för att tala till oss. Med spänning ser vi fram emot ditt föredrag!*

Idag är Runeberg en gigant som står förstenad i Esplanadparken. Hans marsch mot stjärnorna gick inte med raketens fart. Tänk på hur dikten "Källan" kom till. Kring 1825 satt Runeberg med J. J. Nervander och en annan vän på Runsala i Åbo, vid Choraesus källa. Trion fick idén att tävla om vem som kunde skriva den bästa dikten om en källa, enligt följande regler: "Den vars dikt befans vara sämst, borde på en fot dansa tre varf kring källan med den näfverrifva på hufvudet, hvarmed vattnet från källan upphemtades."

Segern togs av Nervander och jumbon Runeberg fick på en fot hoppa de tre varven runt källan med den vattenfyllda rivan på hjässan. Men Johan Ludvig lät sig inte nedslås. Luttrad skulle han stiga mot högre rymder.

Ledstjärnan för SLS verksamhet är "att samla, bearbeta och offentliggöra vittnesbörden om den svenska kulturens uppkomst och utveckling i Finland". För detta lägger SLS ner uppemot 100 årsverken.

*) Susanna Mälkkis festföredrag publiceras i *Historiska och litteraturhistoriska studier* 90.

Vad nytt har hänt? Ett aktuellt fokusområde är digitala humaniora. På hemsidorna www.sls.fi hittar vi sedan 2014 Albert Edelhelms omfattande (och delvis delikata!) korrespondens med sin moder på 1880-talet. Det här projektet genomfördes i samarbete med Ateneum för att ge texterna en värdig visualisering. Vi etablerar kontakter med viktiga kulturaktörer, och strävar i samarbete till genomslag, också över språkgränsen.

I samma anda har vi lanserat en nätversion av Lars Huldéns *Finlands-svenska bebyggelsenamn*. Den här digitala utgåvan är typisk för vår långsiktiga forskning och utgivning. Namnforskningen har ingått i vårt program i 130 år. Materialet insamlades från kommun till kommun, från by till by, från ö till ö. Efter vetenskaplig bearbetning har vår informationsförvaltning nu lagt ut materialet på nätet i anslående och lättillgänglig digital form. Resultaten belyser på många sätt olika historiska skeden hos den svenska befolkningen i Finland.

En högaktuell fråga är propositionen till ny stiftelselag. Medier har avslöjat grava missförhållanden i några av landets 2 400 stiftelser, och dessutom finns det politiker som ifrågasätter principerna för de allmännyttiga stiftelsernas beskattning.

SLS är förstas inte en stiftelse, utan en förening. I alla fall är den nya stiftelselagen av stor betydelse för oss, både etiskt och på grund av den stora förmögenhet som sällskapet äger och förvaltar i sina 600 fonder, varav de viktigaste är Svenska Kulturfondens 480 fonder. SLS välkomnar den nya stiftelselagen. Administrativ öppenhet, glasklar ansvarsfördelning och strikta insiderregler är för oss ytterst viktiga principer.

De uppenbara missförhållandena i somliga stiftelser kan väcka frågor mera allmänt rörande förvaltningen av medel i stiftelser och fonder, och hur

resultatet denna förvaltning är. Därför vill jag här offentligen tacka både SLS finansråd och operativa finansförvaltning för en nästan otrolig framgång i förkovrandet av sällskapets tillgångar. Finansrådets medlemmar, med profession inom finans, industri och juridik, erhåller ingen pekuniär ersättning för sina insatser sällskapet till fromma.

En annan aktuell fråga är Brages pressarkiv. Somliga är oroliga för att dess utveckling ska stagnera. Jag vill konstatera två saker: För det första är det realistiskt att tro att någon (t.ex. SLS) med ett trollspö kunde investera

» *SLS välkomnar den nya stiftelselagen. Administrativ öppenhet, glasklar ansvarsfördelning och strikta insiderregler är för oss ytterst viktiga principer.*

de 5 miljoner euro, som hade behövts för att trygga avkastning på en sådan nivå att pressarkivet hade kunnat fortsätta i sin gamla form. För det andra ska vi ge den nygrundade Pressarkivföreningen tid. En framtidsplan tas inte fram på en månad. Den akuta situationen är räddad, men kommande verksamhet ska baseras på utvärdering och den stora arkiv- och IT-kunskap som finns på SLS och andra relevanta håll, framförallt Nationalbiblioteket. Alla parter vill ha ett hållbart slutresultat.

Den intressantaste frasen i vår syftesparagraf är ”den svenska kulturen i Finland”. År 1885 betydde det här den agrara folkulturen och en kan-

ske överoptimistisk strävan att hitta ”det ursprungliga, genuina och rena svenska”, obehärdat av det moderna livet och framförallt inte spolierat av främmande kulturella influenser.

Småningom insåg man att det här var som att söka efter den heliga Graal. Idag är det självklart att kulturfenomen förekommer i en kontext, de flyter in i varandra över alla gränser, uppfattas på olika vis och omskapas då individerna för dem vidare.

Monokulturernas tid är ohjälpligen förbi, också i Finland, som ju är ett av Europas mest isolerade och (det bär mig emot att erkänna) konservativaste länder. Vi svensktalande i Finland anser ju visserligen ofta, att *vi* minsann inte är monokulturella, men tendenser till inkräkthet tycker jag mig ändå ha noterat här och där också i våra kretsar.

Här är fakta att begrunda: Det finns nu 300 000 nya migranter i Finland, flera än de svenskspråkiga, vars antal är 291 000. Näringslivets delegation meddelar att Finlands ekonomi blir ohållbar om vi inte får ett årligt intag av 34 000 migranter under många år framöver. På 10 år fördubblas då migranterna till 700 000 (mer än 10 procent), medan de svenskspråkiga utgör 3–4 procent. Hela Finlands politik står inför enorma utmaningar.

Det här får också SLS snart nog fundera på. Har vi möjligheter och rentav moraliska skyldigheter att med vår långa erfarenhet av forskning i minoritetskultur bidra till en positiv utveckling?

Inledningsvis nämnde jag hur Runeberg i förlustens ögonblick svalde stoltheten, prydde sitt huvud med näfverrifvan, och trädde de tre varven kring källan: *per aspera ad astra*. Förhoppningsvis gäller den här gamla sentensen också i våra tider av eskalerande politisk och annan turbulens. ■

FRED KARLSSON

Fred Karlsson är sällskapets ordförande sedan 2013.

Janne Väistö utreder varför skolsvenskan blev obligatorisk

Inför grundskolereformen år 1968 såg det länge ut som att svenskan inte skulle bli ett obligatoriskt läroämne i den nya grundskolan. Men under vårvintern vände de politiska vindarna. – Det är ett skeende med en intressant dramatisk kurva, säger Janne Väistö, som skriver en doktorsavhandling om hur svenskan blev ett obligatoriskt ämne i grundskolan.

TEXT OCH FOTO: KIRA SCHROEDER

– **J**AG VILL SKAPA en helhetsbild av hur man tänkte kring det svenska språket i Finland i slutet av 1960-talet, säger Janne Väistö, som för tillfället är forskare i SLS historiska nämnd.

Enligt Väistö var frågan om svenskans obligatorium i grundskolan inte bara ett skolinternt, utbildningspolitiskt spörsmål, utan också en fråga om jämlikhet, identitet och Finlands positionering i kalla krigets värld.

– Jag går igenom vad den högsta stadsledningen med president och ministrar ansåg, samt vilka åsikter riksdagsmän, utbildningstjänstemän och vanliga människor i insändarspalterna hade. Det blir en bred bild av vad man tänkte om svenskans ställning under 1960-talet, förklarar Väistö.

Han anser att tidigare forskning inom ämnet har varit alltför begränsad, eftersom man sett frågan antingen ur undervisningsexperternas eller ur enskilda partiernas synvinkel.

Jämlikhetsidealet styrde

En viktig orsak till grundskolereformen 1968 var att man ville göra utbildningen mer jämlik: alla skulle ha lika stora möjligheter att studera vidare. Under den här tiden debatterade utbildningsexperterna huruvida det alls var möjligt att lära sig två främmande språk – i det aktuella fallet svenska/finska och engelska.

– Experterna var av den åsikten att alla inte hade kapacitet att lära sig två främmande språk, säger Väistö.

Enligt honom var det en annan grundlogik än den som präglar diskussionen i dag, när många som är emot obligatorisk skolsvenska är explicit emot just det svenska språket, och inte idén om att läsa flera språk i skolan överlag.

– Eftersom bägge inhemska språken var ett krav för att kunna söka vidare till gymnasieutbildningen på 1960-talet, uppfattade man det som orättvist ifall inte alla skulle ha möjlig-

het att lära sig svenska i grundskolan, förklarar Väistö.

Om svenskan hade varit frivillig hade det kanske inte funnits möjlighet för alla att studera språket på grund av sociala och regionala orsaker. Detta kunde ha inneburit stängda dörrar till vidareutbildning för vissa redan från och med klass sju. Detta resonemang visar enligt Väistö att en viktig faktor i skolsvenskans tryggande hade att göra med 1960-talets jämlikhetsideal.

Svenskan en länk till Norden och Europa

Janne Väistö anser att frågan om obligatorisk skolsvenska också hade en utrikespolitisk dimension.

– Det här är något som inte har lyfts fram i tidigare forskning, eftersom det inte finns några direkta bevis för tensor, säger han.

Det gäller att studera dåtida politikertalaren och läsa diskursen mellan raderna.



Janne Väistö är forskare i SLS historiska nämnd och skriver som bäst på en doktorsavhandling om varför svenskan blev obligatorisk i grundskolan 1968.

– Man hittar inga direkta bevis i de politiska partiernas protokoll, utan man måste studera vad t.ex. president Kekkonen sade i sina tal inför presidentvalet i januari 1968.

Väistö säger att det är tydligt att landets högsta politiska ledning med president Kekkonen i spetsen ville stöda det svenska språket för att starkare identifiera sig med de nordiska länderna och, i ett större perspektiv, Västeuropa.

– I många sovjetiska satellitstater läste man ryska i grundskolan. Att vi valde svenska sände en tydlig signal som inte uttalades högt, men som nog fanns som underliggande tanke, säger Väistö.

Inställningen har ändrats genom åren

Inställningen till det svenska språket i Finland har böljat av och an i takt med de rådande samhällsliga strömningarna. Under 1930-talets språkstrider

var det *comme-il-faut* att ge uttryck för ett kraftigt avståndstagande, men efter andra världskriget ebbade språkstriderna ut. Under 1960-talet var tongångarna således förhållandevis sansade.

Väistö menar att pendeln svängde överraskande snabbt till förmån för den obligatoriska skolsvenskan kring årsskiftet 1967–1968.

– Det är en intressant dramatisk kurva. Först verkade skolsvenskan inte bli obligatorisk, men under en relativt kort period på ett par månader ändrades tongångarna.

Väistö menar att detta till stor del berodde på presidentvalet. SFP förde fram språkfrågan som en knäckfråga i regeringsförhandlingarna som följde på presidentvalet, och Kekkonens inställning till svenska språket blev inte oklar för någon i och med presidentvalskampanjen.

– Det är ett ganska tydligt bevis på mediernas makt i den här frågan: i och

med valen tvingade man politikerna att ta ställning i frågan och hålla den på agendan.

Känslomässiga argument styr i dag

Väistö skulle vilja att diskussionen om skolsvenskan avkläddes alla känslomässiga argument.

– Jag önskar att man kunde lägga känslorna åt sidan i den här frågan, men det verkar omöjligt. Alla har sina fastlåsta åsikter, vilket gör det svårt att föra en vettig diskussion. Till och med högt uppsatta politiker argumenterar utgående från personliga erfarenheter som ”jag har minsann haft jättestor nytta av att kunna svenska i mitt arbete” – det är en ganska skral argumentationsteknik. ■

Kira Schroeder är frilansjournalist och driver produktionsbolaget Outhouse Media.

PRIS, STIPENDIER OCH UNDERSTÖD

Pris

Vid sällskapets årshögtid den 5 februari 2015 utdelades 245 000 € i litterära pris.

Karl Emil Tollanders pris

Karl Emil Tollanders pris om 40 000 € och den Tollanderska medaljen tillföll författaren Birgitta Boucht. Memoarboken *Förklädd och naken. Självporträtt. Själsfränder. Skrift* är skriven av en viktig påverkare inom den finlandssvenska litteraturen. Birgitta Bouchts debut tillsammans med Carita Nyström *Den na värld är vår! Handbok i systerskap* kom att bli banbrytande för sjuttioårsfeminismen. Där ingick också Bouchts diktsamling med den uppfordrande titeln "Tala om vad du vet". På den vägen är det. Författarskapet omfattar romaner, lyrik, skrivhandbok, hörspel, brevväxlingar, lättläst prosa, barnböcker och antologier. Därtill är inspiratören och debattören Boucht en oförtröttlig kraftkälla i Svenskfinlands offentliga samtal, vilket inte minst den dynamiska memoarboken vittnar om.

Övriga pris utdelade vid årshögtiden

Författaren Peter Sandström 18 000 €, författaren Henrika Andersson 18 000 €, filosofie doktor Agneta Rahikainen 18 000 €, författaren Anders Larsson 18 000 €, Historiska föreningen r.f. 18 000 €, filosofie doktor Kasper Kepsu 14 000 €, författaren Tomas Mikael Bäck 12 000 €, filosofie licentiat Pia Ingström 10 000 €, filosofie doktor Jan Hellgren 10 000 €, författaren Lars Sund 10 000 €, författaren Agneta Enckell 10 000 €, filosofie doktor h.c. Mikael Reuter 10 000 €, filosofie magister Ulf Smedberg 10 000 €, författaren Benita Backas-

Andersson 10 000 €, författaren Susanne Ringell 10 000 € och Föreningen Brage i Helsingfors r.f. 9 000 €.

Professor emeritus Fabian Dahlström tilldelades plaketten *Allt vad vi äga samman* för hans forskning i Finlands och Sveriges gemensamma musikhistoria. De senaste resultaten är den inventering av äldre musikalier i Finland och Sverige som han gjorde för Kungl. Musikaliska Akademiens projekt Levande musikarv 2013–2014 och hans storverk över Östersjöområdets stadsmusikanter, som utkom 2013. Dahlström är en av våra ledande Sibeliusforskare. Han har bland annat utgivit en komplett förteckning över Sibelius kompositioner 2003 och Sibelius dagbok 2005 samt korrespondensen mellan Jean Sibelius och Axel Carpelan 2010.

Statsrådet Mauritz Hallbergs pris

Statsrådet Mauritz Hallbergs pris om 20 000 € utdelades den 16 maj och tillföll filosofie doktor Julia Tidigs för hennes doktorsavhandling *Att skriva sig över språkgränserna – flerspråkighet i Jac. Ahrenbergs och Elmer Diktonius prosa*. Pristagarens tal vid utdelningsceremonin kan läsas på s. 44.

Stipendier och understöd

Under vintern och våren 2014–2015 har sällskapet beviljat följande stipendier och understöd:

Bo Backströms fond

Braheskolan i Åbo 5 000 €, HIFK-friidrott 6 000 €, Juridiska Föreningen i Finland r.f. 12 500 €, Svenska Finlands Folkting 12 500 €, Svenska Klubben i Helsingfors r.f. 44 000 €.

Ragnar, Ester, Rolf och Margareta Bergboms fond

Fil.dr Anders Ahlbäck 32 500 €, pol.mag. Sophy Bergenheim 13 200 €, fil.mag. Maria Ekqvist 6 600 €, fil.mag. Henrik Forsberg 13 200 €, Föreningen Granskaren r.f. 6 000 €, fil.dr Malte Gasche 10 400 €, fil.mag. Sofia Maria Gustafsson 8 800 €, fil.dr Fredrik Hertzberg 19 200 €, Historiska föreningen r.f. 16 000 €, Institutet för folklivsforskning vid Åbo Akademi 3 500 €, docent Marianne Junnila 40 600 €, fil.mag. Hanna Kivikero 15 400 €, fil.mag. Ulrika Rosendahl 13 200 €, fil.mag. Panu Savolainen 13 200 €, fil.mag. Charlotte Vainio 26 400 €, fil.mag. Julia von Boguslawski 26 400 € och fil.mag. Nina Winberg 13 200 €.

Albert de la Chapelles fond

För inköp av konst till Västra Nylands landskapsmuseum 76 988 €.

Ingrid, Margit och Henrik Höijers donationsfond II

Historia: PhD Jürgen Beyer 4 600 €, fil.mag. Natan Elgabsi 17 600 €, Föreningen Granskaren r.f. 8 000 €, fil.dr Matias Kaihoviirta 31 200 €, fil.dr Kasper Kepsu 31 200 €, teol. mag. Ville Mantere 26 400 €, fil.mag. Todd Mosebar 26 400 €, fil.mag. Niklas Repo 26 400 €, fil.mag. Anna Sundelin 8 800 €, fil.mag. Britt-Marie Villstrand 600 €, och fil.mag. Oscar Winberg 13 200 €.

Miljövård: PhD Amelie Beucher 31 200 €, docent Patrik Byholm 17 770 €, fil.mag. Sonja Sjöblom 1 885 € och fil.dr Lisa Spooft 16 600 €.

Svenska språket: fil.mag. Maria Fremer 11 200 €, Föreningen för nordisk filologi r.f. 4 950 €, fil.mag. Maarit Hakulinen 26 400 €.

Institutionen för språk, Jyväskylä universitet 1 000 €, fil.dr Sinikka Lahtinen 1 300 €, fil.dr Tomas Lehecka 1 000 €, fil.mag. Olga Mezhevich 26 400 €, fil.mag. Paulina Nyman-Koskinen 1 300 €, fil.dr Outi Toropainen 1 500 €, fil.dr Elina Tergujeff 31 200 € och fil.mag. Carola Åkerlund 1 000 €.

Teknologi: Vindkraftföreningen r.f. 15 000 €.

Teologi och kyrkohistoria: teol.mag. Emma Audas 26 400 €, pol.mag. Nana Blomqvist 26 400 €, teol.mag. Sara Medberg 13 200 € och docent Päivi Mehtonen 6 400 €.

Bröderna Lars och Ernst Krogius forskningsfond

Ekon.mag. o. pol.mag. Sonja Grönblom 26 000 € och för resekostnader för projektgruppens medlemmar inom forskningsprojektet *Ownership, Motivation and Social Objectives* vid Åbo Akademi 4 000 €.

Fredrik Pacius minnesfond

Projektet Finlands musikarv 12 000 €.

Hjördis och Arvid Standertskjölds minnesfond

Fil.kand. Anna-Stina Hägglund 5 400 €, pol.mag. o. teol.mag. Ville Niittyntinen 13 200 €, PhD Kathy Saranpa 13 200 € och fil.mag. Keth Strömdahl 5 400 €.

Professor Carl-Eric Thors stipendiefond (resestipendium)

MA Martina Huhtamäki 800 €.

Carl-Johan von Troils minnesfond

(resestipendium)
Med.stud. Aurora Keskinen 250 €, med.kand. Vivian Lindholm 2 500 €, med.kand. Anna Nissfolk 800 € och med.kand. Line von Essen 1 500 €.

Selma, Ingrid och Lars Wasastjernas fond

Fil.dr Tatjana Brandt 15 600 € och pol.mag. Dan Sundblom 19 800 €.

Historiska nämnden

Forskningsprojektet *Den progressiva bildningsidén på svenska. Folkets Bildningsförbund som socialistisk bildningsrörelse i Svenskfinland* 20 000 € och fil.mag. Nina Johansson 11 000 €.

Litteraturvetenskapliga nämnden

PhD Jan Dlask 1 900 € (resebidrag), fil.dr Anna Möller-Sibelius 15 600 €, fil.mag. Maria Renman 17 600 €, fil.mag. Tomi Riitamaa 17 600 € och fil.mag. Freja Rudels 8 800 €.

Samhällsvetenskapliga nämnden

Pol.mag. Mikael Harjula 22 000 €, pol.lic. Marina Lindell 11 650 € och PhD Laszlo Vincze 23 400 €.

Språkvetenskapliga nämnden

Nämndens pro gradu-pris om 1 000 € tilldelades fil.mag. Maria Kautonen.

Traditionsvetenskapliga nämnden

Fil.dr Gunnel Biskop 1 000 €, fil.mag. Maria Ekqvist 13 200 €, fil.dr Blanka Henriksson 1 000 € (resebidrag), docent Sven-Erik Klinkmann 880 € (resebidrag) och fil.mag. Karin Sandell 15 400 €. Nämndens pro gradu-pris om 1 000 € tilldelades fil.mag. Hanna Strandberg.

Stiftelsernas postdok-pool

Fil.dr Anton Granvik 45 000 € och pol.dr Cristian Norocel 40 000 €.

Forskningsunderstöd

Forskningsprojektet *Statsnatten i ny belysning: Politisk kultur i Finland ur ett transnationellt perspektiv 1809–1863*, Helsingfors universitet, projektledare docent Jussi Kurunmäki, 437 490 €.

Forskningsprojektet *Fokus på uttalsinläringen med svenska som mål- och källspråk*, Jyväskylä universitet, projektledare docent Mikko Kuronen, 401 000 €.



Litteraturens flerspråkighet

– (o)kunskap och känsla

FIL.DR JULIA TIDIGS TAL VID
PRISUTDELNINGEN DEN 18 MAJ 2015

FLESPRÅKIGHET i skönlitteratur är ett ämne som jag vid det här laget har ägnat över ett decennium åt, och mer lär det bli. Å ena sidan är det ett ämne som blivit en del av livet: jag kan inte längre läsa en text – en roman, en tidningstext eller en vetenskaplig bok – utan att omedvetet söka efter, och reagera på, inslag av främmande språk eller annat slags språklig variation. Å andra sidan är detta ett forskningsområde som är ungt, och där det finns så oerhört mycket som det återstår att ta reda på.

En av forskningens många säregenheter är dess dubbla fundament i kunskap och okunskap. För en forskare är kunskap förstås absolut nödvändigt, och doktorsavhandlingen är ett mognadsprov, där din kompetens prövas innan du får flyga i väg på något så när fria vingar. Men samtidigt grundar sig all forskning på en medvetenhet om att inte kunna, att inte förstå, i kombination med en vilja att försöka ta reda på mer, och beredskapen att anstränga sig för att nå ökad kunskap. Visste vi redan allt fanns det ingenting att forska om – så är det tack och lov inte.

Impulsen som startade hela min forskningsprocess kom, när jag i jakt på litteratur som kunde belysa den svenska nationsbildningsprocessen i Finland vid sekelskiftet 1900, av min gode pro graduhandledare Clas Zilliacus fick rådet att läsa den viborgsfödde och numera tyvärr rätt så bortglömde

författaren Jac. Ahrenberg. Jag lånade Ahrenbergs *Familjen på Haapakoski* från 1893 – en roman som när det begav sig fick Svenska litteratursällskapets i Finland stora pris – och det som slog mig vid läsningen var att det i denna bok fanns rätt många ord jag inte begrep. En del av dem kom från andra språk, till exempel franska – andra ord var svenska men trots det lika främmande.

Vid en närmare genomgång märkte jag att romanen var späckad med inslag av andra språk – en del av dem förstod jag, andra inte. Förutom franskan fanns det lite translittererad ryska, lite italienska, något ord som bara angavs vara ”österländskt”, några tyska fraser, ett par engelska svordomar och *ett* finskt uttryck. En del av orden översattes eller förklarades, andra inte alls.

Vad gjorde alla dessa främmande ord här? Vad gjorde de med texten? Vad gjorde de med mig, som läsare? Det här var mina frågor till Ahrenbergs bok, och de är de frågor som driver mig som litteraturvetare i dag, oavsett om det gäller Monika Fagerholms bruk av engelska låtcitat eller Cia Rinnes totalpolyglotta språkmaterialism.

Min forskning om den skönlitterära flerspråkighetens effekter grundades således i en upplevelse av att läsa och inte fullständigt förstå – men märk väl, i denna upplevelse som en viktig, och potentiellt fruktbar erfarenhet, inte en frånstötande sådan.

BÅDA DE SINSEMELLAN mycket olika författare som jag ägnat min avhandling åt, det vill säga Jac. Ahrenberg och Elmer Diktonius, reflekterade över språk och förståelse, både i sina skönlitterära texter och utanför dem. Kunskap i och användning av flera språk är något motstridigt och mångfacetterat hos dem båda.



Hos Ahrenberg möter vi självklart polyglotta aristokrater, vilkas så kallade bildningsspråk har en djupgående betydelse för deras identitet. De samsas i Ahrenbergs författarskap med hopplöst rotlösa viborgare som skyller alla svårigheter i livet på den personliga flerspråkigheten. Det Viborg de kommer från verkar dock vara en tummelplats för språk och världsåskådningar, en plats där pragmatism och humor visar vägen mot en mellanmänsklig kommunikation som inte är glasklar och perfekt, men *fungerande*. Samtidigt omges denna miljö av nostalgins skimmer – som om den redan hos Ahrenberg är något ohjälpligt förflutet.

SLS arkivs samlingar har varit ovärderliga för mig, både i fallet Ahrenberg och Diktonius, när det gäller att bredda bilden av flerspråkighetens betydelse för författarskapen. Påfallande hos Ahrenberg är den motstridiga bild han ger av sin språkliga kompetens. Än talade han bara finska som barn, än inte. Än skrev han hastigt och lätt, än kämpade han med det svåra språket svenska. Än tänkte han på franska, än var hans franska dålig.

Hur det egentligen var med saken kan vi inte veta. Det vi *kan* se är att han använde olika språk i sina verk, men att han långtifrån alltid använde dem korrekt. Trots detta kan man utan tvivel säga – och jag ägnar en dryg tredjedel av min avhandling åt att säga just detta – att flerspråkigheten i hans verk tjänar såväl stil, berättande som tematik. Den gestaltar karaktärer, miljöer, bygger upp teman, utvecklar en nationalitetsproblematik, tjänar pastischen, och mycket mer.

Fil.dr Julia Tidigs är årets mottagare av Mauritz Hallbergs pris. Foto: Linda Åberg.

” Som läsare handlar det också om att låta texten bli en med- eller motspelare. Att ge sig in i leken och vara beredd på att överrumplas och avslöjas, få leken tåla, men också, i bästa fall, få nya insikter om sig själv, om världen och språket, bara du vågar sätta något på spel.”

Även Diktonius reflekterade över språk, främst sina två första språk svenska och finska. Också hos Diktonius är motstridigheten ett kännetecken – i hans beskrivningar av finskan är den oftast mjuk och feminin, men bruket av den i hans prosa präglas av hårdhet och maskulinitet. Också hos Diktonius är olika språk – finska men även ryska, engelska och lite jiddisch – delaktiga i att ”skriva ihop” Finland och dess medborgare, för att använda författarens eget uttryck. Men det är mer än så – medvetenheten om olika språk och dissonanserna mellan dem, gör det möjligt för Diktonius att göra svenskan främmande med hjälp av andra språk.

”**YOU DON’T HAVE TO** know a language well in order to play *with it*”, har blivit ett av mina favoritcitater ur forskningslitteraturen. Det kommer ur Harvard-professorn Doris Sommers *Bilingual Aesthetics*. Boken utkom 2004 men är redan en klassiker. Forskningen har förvånansvärt länge bitit sig fast i idén om att en författare måste ha stor kunskap i ett språk för att kunna ta det i bruk litterärt. En närmare titt på litteraturhistorien ger vid handen att många författare har tagit vad de haft en liten gnutta av, med ibland mindre lyckade, men ibland riktigt goda resultat.

Kunskap, kompetens och transparens har också stått i fokus när det gäller den flerspråkiga textens

läsare. Det är förstås enkelt att anta att den ideala läsaren är den identiskt flerspråkiga läsaren, och den enda ”lyckade” läsningen den som flyter enkelt och utan missförstånd. Men som jag själv var ett exempel på, kan den flerspråkiga texten uppenbarligen väcka andra reaktioner än uppgivenhet eller ointresse hos den som inte förstår allt. Att Diktonius kom med i min avhandling beror på den omskakande upplevelse det var att läsa hans skildring av den unga republiken i romanen *Janne Kubik*. Jag hade aldrig läst en bok på mitt eget modersmål svenska, som så lite liknade den svenska jag var van vid, och som var så koncentrerad, konstig, och alldeles, alldeles underbar!

Sommers ordval, ”play”, ger kanske ett lättsamt intryck, men det är inte bara ”to play with it”, utan att ”to play *with it*”. Som läsare handlar det också om att låta texten bli en med- eller motspelare. Att ge sig in i leken och vara beredd på att överrumplas och avslöjas, få leken tåla, men också, i bästa fall, få nya insikter om sig själv, om världen och språket, bara du vågar sätta något på spel. Av Sommer och de ryska formalisterna har jag fått lära mig att den flerspråkiga texten har flera goda mottagare, eller hellre måltavlor: inte bara den flerspråkiga läsaren, utan också den läsare som inte förstår, men som stannar upp, för att tampas med, kämpa med texten.

Det här ska inte förskönas – för att icke-förståelsen ska bli verkningsfull måste jag om inte annat först upptäcka att här finns något jag inte förstår. Och insikten om att jag inte förstår, att jag blir utsluten eller åtminstone inte får ”känna mig hemma” kan väcka rädsla, skam, och vrede. Det här har jag sett i mottagandet av litterär flerspråkighet, och kanske blir dessa frågor än mer akuta i en minoritetslitteratur som den finlandssvenska, där den gemensamma identiteten och det gemensamma rummet inte är självklarheter, utan något som ständigt måste återbekräftas – eller omförhandlas.

Just detta – att den finlandssvenska litteraturen är en egen litteratur och samtidigt är en del av den svenska litteraturen och av Finlands litteratur, dess närhet till andra språk och andra slags språk, dess upptagenhet av språknormer och dess öppenhet i flera riktningar, gör den till en i min mening ypperlig spelplan för nya försök att ta reda på mer om vad skönlitterär flerspråkighet kan vara och göra. Det är oerhört glädjande att forskningsfältet är så expansivt, och att det inbegriper såväl språkvetare och sociologer som litteraturvetare, alla samarbetsivrige.

EN SAK SOM ÄR SLÅENDE när man forskar om flerspråkighet är att det är ett ämne som griper in i våra liv. Människor med olika bakgrund kommer fram med ett slags språkbiografiska vittnesbörd, om hur det är att falla utanför ramarna för idén om det enda modersmålet eller den ideala balanserade och fullständiga två- eller flerspråkigheten. Språk både kommer in i och försvinner ut ur våra liv – vi möter dem, i vissa fall lämnar vi dem, och även om vi inte kan dem ”perfekt” kan de betyda oerhört mycket för oss.

Nästa utmaning tror jag har att göra med affekt-erna, med just de många olika, och ibland svårgripbara känslor och reaktioner som litteraturens flerspråkighet väcker. Just det där som det som forskare kan kännas lättare att låta vara, eftersom det lätt kan bli luddigt, kladdigt, flummigt. Men: vi kan inte längre förkunna vem den ideala läsaren är och låta bli att utforska alla andra läsare. Vi måste hitta redskap för förståelsen (där har vi den igen!) av hur samma text är olika text för olika läsare. Utmaningen ligger i att utveckla finstämda teoretiska och metodologiska instrument, och en ökad lyhörddhet, för att kunna ta itu med detta på ett vetenskapligt stringent vis.

Här är åtminstone jag bara i början. Jag vill tacka SLS för stödet till min forskning både för avhandlingen och som postdok-forskare, när jag försöker ta mig vidare med dessa frågor – de är fortfarande frågor! – i relation till den nyaste litteraturen. Att tilldelas statsrådet Mauritz Hallbergs pris är en stor ära, och något som ger uppmuntran i det fortsatta arbetet. Tack! ■

Sonett

TILL JULIA TIDIGS,
HALLBERGPRISTAGARE 2015

av professor Clas Zilliacus,
framförd vid prismiddagen
den 18 maj 2015

En finlandssvensk har tungan rätt i mun:
de ord som glider genom tänders galler
har Bergroth borstat av. Vårt vardagstal är
helt schysst (om ock fernissan ställvis tunn).

Så kan det låta. Men när tal blir skrift
kan sånt som muntligt bara led av smärre
skavanker störa ögat – eller värre:
det låses in i skåp: ”Venena!” (Gift.)

Men skalder finns som inte hålls i schack
av lås och bom, som struntar i en gnidigs
tyckmyckna småsintheter. – Elmer, Jac.,

de öser på, de vägrar sila snack.
De har nu undersökts av Julia Tidigs
på sätt som framkallar applåd och tack.



PRISMOTIVERING FÖR STATSRÅDET MAURITZ HALLBERGS PRIS 2015

Statsrådet Mauritz Hallbergs pris på 20 000 euro för bästa vetenskapliga verk på svenska år 2014 tillfaller filosofie doktor Julia Tidigs för doktorsavhandlingen *Att skriva sig över språkgränserna – flerspråkighet i Jac. Ahrenbergs och Elmer Diktonius prosa*. Två intressanta författarskap belyses i kloka analyser och fördomsfria resonemang, uttryckta på en precis och njutbar svenska. Samtidigt bidrar författaren till att bredda och fördjupa förståelsen av det komplexa fenomenet litterär flerspråkighet. Syntesen av littera-

turvetenskapens och språkvetenskapens infallsvinklar skapar en givande diskussion om flerspråkighet i litteraturen.

Ahrenberg levde 1847–1914, Diktonius 1896–1961, bägge två under perioder som var kritiska för den kulturella utformningen av Finland. Ahrenbergs författarskap är präglad, förutom av hans viborgska härkomst, av de tidiga språkstriderna samt ras- och nationalitetsteorierna under 1800-talets sista decennier. Diktonius började publicera sig efter inbördeskriget och några år efter att Hugo

Bergroth år 1917 publicerat sin inflytelserika handledning till undvikande av provinsialismer i tal och skrift. Julia Tidigs tecknar med utgångspunkt i aktuell litteraturteori en bred och samhälleligt förankrad panoramabild av Ahrenbergs och Diktonius kamp för att till fullo ha frihet att utnyttja sina språkliga resurser i nytt litterärt skapande. ■

Se intervjuer med Julia Tidigs på webben:
www.sls.fi > Understöd och pris >
Intervjuer med pristagare.

De vetenskapliga nämnderna

SLS vetenskapliga nämnder har en bred forskarverksamhet. De representerar flera områden av humaniora, och stärker bilden utåt av SLS som vetenskapligt sällskap och främjare av forskning. Därtill ger de experter från olika discipliner möjligheten att nätverka och utbyta kunskap med varandra.

CHRISTER KUVAJA

DE VETENSKAPLIGA nämnderna fyller en viktig funktion på SLS. Det var en enhällig åsikt bland alla nämndmedlemmar då nämndernas roll och betydelse för sällskapet diskuterades hösten 2014. I de vetenskapliga nämnderna finns det omkring femtio förtroendemän. Medlemmarna är forskare och så gott som alla är doktorer. Majoriteten är professorer eller docenter. Till ordförande i nämnderna väljs medlemmar av SLS vetenskapliga råd (f.d. styrelsen).

Nämndmedlemmarna anser att den nuvarande konstellationen med fyra nämnder i humaniora är lämplig. Dessa nämnder är historia, litteraturvetenskap, språkvetenskap (svenska) och traditionsvetenskap (etnologi och folkloristik). Indelningen i flera nämnder gör det möjligt att utöver bredd också få ett djup i den vetenskapliga verksamheten på SLS. Samhällsvetarerna har endast en nämnd och medlemmarna representerar ett flertal ämnen. En uppdelning i flera samhällsvetenskapliga nämnder är för närvarande inte aktuell.

För att motverka att de vetenskapliga nämnderna endast arbetar inom-

vetenskapligt, har verksamhet över nämndgränserna skapats i form av bl.a. seminarier, gemensam utåtriktad verksamhet och initiativ kring mångvetenskaplighet.

Forum för vetenskaplig expertis

Nämnderna upprätthåller SLS trovärdighet och status som ett vetenskapligt samfund. I dem är den högsta vetenskapliga kompetensen inom områdena samlad. Det är värdefullt för SLS med en gedigen vetenskaplig expertis som dessutom arbetar ideellt. Nämndernas breda kompetens och ställning som expertgrupp utgör ett viktigt kriterium för att SLS ska kunna kalla sig ett lärt sällskap. Nämndernas medlemmar har insyn i SLS och SLS har insyn i universitetens verksamhet genom nämnderna. På det här sättet hålls båda parter uppdaterade om pågående verksamheter, vilket utgör en grund för olika samarbetsformer.

Nämnderna formar en viktig mötesyta för forskare från olika universitet (också finska) och från olika discipliner eller ämnesinriktningar. Den samhällsvetenskapliga nämnden är multidisciplinär, medan de andra nämnderna inom sig har representanter från olika inriktningar. Intresset för det svenska i Finland är deras gemensamma nämnare. I nämnderna kombineras vetenskaplig expertis med socialt umgänge och diskussion som kan leda till nya initiativ och ny forskning till

» Nämnderna formar en viktig mötesyta för forskare från olika universitet (också finska) och från olika discipliner eller ämnesinriktningar [...] Intresset för det svenska i Finland är deras gemensamma nämnare.”



Seminarieriet *Flerspråkighet och språkkontakt i modern tid* den 30–31 oktober 2014 lockade flera nordiska forskare och är ett exempel på de vetenskapliga nämndernas breda verksamhet.

gagn för det svenska i Finland. Nämndarbetet erbjuder en unik möjlighet att föra den egna disciplinen framåt i ett neutralt forum, något som ett universitet aldrig skulle kunna erbjuda.

I egenskap av länk mellan olika institutioner och en grupp med förhållandevis bred kompetens uppfyller nämnderna syftet som ett forum för fri diskussion och utbyte av tankar. I nämnderna skapas nätverk som möjliggör olika typer av samarbeten, dels mellan universiteten/forskningen och SLS, dels mellan olika universitet (också finska universitet).

Främjar fortsatt forskning

Nämnderna har en viktig roll i stipendieutdelningsprocessen. De ger förslag på stipendiater och beslutet tas av SLS

vetenskapliga råd. Det relativt stora antalet nämndmedlemmar och deras expertis och stora och breda kompetens utgör en grund för rättvisa, demokratiska och välmotiverade förslag på stipendiater.

Det är viktigt att förslagen i varje nämnd görs av flera personer; på så sätt undviker man att personliga preferenser styr valet av stipendiater. Ifall de vetenskapliga nämnderna inte sköter detta behövs i stället sakkunniga som bedömer stipendieansökningarna. Sakkunniga erhåller arvoden och är således betydligt dyrare än nämndmedlemmar som gör arbetet gratis, och med enbart arvoderade granskare försvinner också den levande förankringen i forskningsvärlden. Det är viktigt att de sökande har förtroende för SLS och den exper-

tis som ligger bakom utdelningen. Eftersom nämndarbetet är kontinuerligt kan nämnderna dessutom följa upp stipendiaterna. Med anlitan av sakkunniga skulle den breda expertisen, och därmed trovärdigheten, gå förlorad.

Nämnderna har tack vare sina konstellationer och sina samlade experter samt kännedom om aktuell forskning möjlighet att ordna seminarier av hög kvalitet. Genom seminarierna skapar SLS kontakter till forskare i andra länder, framför allt i Norden, och till den kulturintresserade allmänheten. Seminarier kan också resultera i publikationer.

Nämndernas medlemmar är missionärer för SLS och svenskheten i Finland vid sina institutioner och ämnen vid universiteten, samt även bland allmänheten. Nämndens medlemmar ger SLS synlighet och profilering utåt och kan uppmuntra och locka unga forskare att studera det svenska i Finland. Detta är mycket viktigt i dagens läge då trenden pekar åt ett annat, mer internationellt håll. Nämnderna är också SLS ansikte utåt mot studenterna och det är långt nämnderna som får dem att intressera sig för sällskapet, bl.a. genom seminarier som skraddarsys för doktorander och pro gradu-skrifter. ■

Christer Kuvaja är forskningschef på SLS och docent i nordisk historia.



SNELLMANSGATAN 13

SLS ANDRA HEM I HELSINGFORS

SLS verksamhet i Helsingfors bedrivs i två byggnader, varav Snellmansgatan 13 är den nyaste. Platsen har en lång historia och har inhytt intressanta personer och organisationer genom tiderna.

JONAS LÅNG

SEDAN 2013 har SLS samlat sin verksamhet i Helsingfors under två tak, dels på Riddaregatan 5, dels på Snellmansgatan 13. SLS köpte 2012 så gott som hela aktiestocken i Snellmansgatan 13 av Skogsindustrin rf. Här verkar numera förutom SLS och Skogindustrin även allmännyttiga organisationer som Vetenskapliga samfundens delegation, Svenska Finlands folkting och SOS-Barnbyar. I fastigheten har även tidigare verkat många personer och institutioner med kopplingar till vårt lands historia och kulturliv.

Från trähus till Mellins stenhus

Den första ägaren till tomt nr 1 i kvarteret 13, Mullvaden, i Kronohagen i hörnet av Fredsgatan 15 och dåvarande Nikolajgatan 13 var hattmakareäldermannen Gustaf Fagerström. Här byggde han 1840 ett envåningsträhus mot Fredsgatan. År 1847 köpte guldsmeden Otto Roland Mellin fastigheten. Han var vid tidpunkten den ledande guldsmeden i Finland. I hörnet av Nikolajgatan och Fredsgatan lät han 1876 bygga ett nyrenässanshus i tre våningar, som ritades av landets ledande arkitekt Theodor Höijer.

År 1880 bodde Höijer även själv i Mellins stenhus, som det då kallades. Det gjorde även läkaren Johan Wilhelm Runeberg, son till nationalskalden, och Robert Lagerborg, chefredaktör för *Helsingfors Dagblad*. I gårdsbyggnaden på Fredsgatans sida fanns tidningens tryckeri, och där bodde faktorn A. Törnroos och stilgutaren L. Hanneman. Bland tidningens initiativtagare kan nämnas SLS grundare C. G. Estlander.

I början av 1900-talet var huset högkvarter för andelsrörelsen i Finland under ledning av Hannes Gebhard, och Sällskapet Pellervo, SOK och Hankkija verkade i huset. Samtidigt fanns här också Fru S. Bonnevis sjukhem, som utannonserade ljusa och luftiga rum samt olika slags bad. Höstterminen 1901 inledde Helsingfors universitets agronomiska institution sin verksamhet i byggnaden. År 1907 köptes fastigheten av kommerserådet



År 1957 fick det av Theodor Höijer ritade nyrenässanshuset ge plats för Niilo Kokkos kontorshus.

Nikolaj Matrosoff. Han var en av de ledande ryska köpmännen i Helsingfors och bland annat Uspenskijkatedralens disponent.

I stadens arkiv finns icke-förverkligade om- och tillbyggnadsritningar av Eliel Saarinen, daterade i Hvitträsk 1913. Enligt dessa planerade man bygga en badinrättning och simhall i husets bottenvåning. Detta skulle ha blivit den första simhallen i Finland. I stället blev Finlands första allmänna simhall den som finns på Georgsgatan, vilken byggdes först 1928.

Mot nya tider

År 1917 ägdes fastigheten av de viborgska bröderna Uljas och Heikki Grönroos, den förste författare under pseudonymen Esikko Koitere och den andre bildkonstnär. Bröderna var arvingar till sin mormor Sofia Zweigbergs stora förmögenhet, som hon hade skapat genom handel med textilier. Hon var en av vårt lands första kvinnliga storföretagare. Bröderna var enligt släktingarnas memoarer dock mera intresserade av kul-

tur än affärer. Heikki Grönroos avled 1917 då han gick i sömnen och ramlade ner från balkongen på sin herrgård. Därefter köptes fastigheten av Oy Pientare som fortfarande är dess ägare. År 1928 döptes Nikolajgatan om till Snellmansgatan, som ett led i det finsknationella arbetet.

Det av Höijer ritade stenhuset från 1876 och trähuset från 1840 ersattes 1957 av det nuvarande kontorshuset, som ritades av arkitekten Niilo Kokko, mest känd som en av arkitekterna till Glaspalatset. Byggherre var ekonomirådet Heikki Honkanen, grundare av stiftelsen Heikki ja Hilma Honkasen säätiö, som stöder studerande och forskare på olika områden. I detta hus har under årens lopp en lång rad företag haft kontor. Bland annat hade Rauma-Repola sitt huvudkontor här fram till 1990-talet. I de lokaler som SLS nu använder fanns fram till 1980-talet den på sin tid kända restaurangen och herrklubben Kauppakilta. ■

Jonas Lång är kanslichef vid SLS

Källor och söktips

Denna artikel baserar sig i sin helhet på digitala källor. Den viktigaste källan har varit **Nationalbibliotekets Historiska tidningsbibliotek 1770–1910** (<http://digi.kansalliskirjasto.fi/?language=sv>). Den innehåller en komplett samling av alla finska dagstidningar fram till 1910, vilka fritt kan användas av alla intresserade. Detta är en outtömlig källa om livet förr med en lättanvändbar sökfunktion.

Helsingfors stads arkivdatabas Sinetti (www.sinettiarkisto.fi) innehåller ett rikligt digitalt arkivmaterial om Helsingfors med bland annat kartor och ritningar samt bokserien om gatunamnen i Helsingfors. Sökfunktionen är tills vidare endast på finska.

Museiverkets bildsamlingar (www.kuvakokoelmat.fi) innehåller cirka 70 000 bilder ur vårt nationella visuella kulturarv. Sökfunktionen är på finska och det digitala materialet kan laddas ner mot en avgift.

Även **SLS eget digitala material** har använts som källa. Här bör särskilt nämnas *Biografiskt lexikon för Finland* (www.blf.fi) med mer än 1 600 biografiska artiklar om personer med anknytning till Finlands historia och SLS bilder på Flickr (www.flickr.com/photos/slsarkiva) med bland annat 160 gamla Helsingforsbilder i hög upplösning. Det material som SLS lagt ut på nätet får fritt användas.



Årsmötet

Svenska litteratursällskapets årsmöte hölls den 9 april 2015 i SLS hus på Riddaregatan 5 i Helsingfors. Årsmötet godkände enhälligt en revidering av SLS stadgar. Enligt de nya stadgarna leds sällskapet av ett vetenskapligt råd och ett finansråd (läs artikel intill).

På årsmötet valdes docent **Kristina Malmio** till ny medlem i SLS vetenskapliga råd (tidigare styrelsen) efter professor **Clas Zilliacus** som inte ställde upp för återval. Kristina Malmio är docent i nordisk litteratur vid Helsingfors universitet. De övriga medlemmarna i vetenskapliga rådet och finansrådet fortsätter sitt värv.

Vetenskapliga rådet konstituerade sig den 16 april. Vid mötet valdes professor **Fred Karlsson** till sällskapets ordförande, professor **Henrik Meinander** till vice ordförande och professor **Tom Moring** till sekreterare. Kommeriserådet **Magnus Bargum** fortsätter som skattmästare. ■



Foto: Kai Martonen

SLS I VASA FLYTTAR

SLS arkiv i Vasa, Österbottens traditionsarkiv och Finlands svenska folkmusik-institut, flyttade i maj från sitt kontor vid Handelsplanaden 23 till Ekgården vid Storalånggatan 28–30, där arkivpersonalen kommer att arbeta medan fastigheten vid Handelsplanaden genomgår en grundlig renovering. Den beräknas vara klar om drygt ett år och då flyttar SLS tillbaka till Handelsplanaden.

Från och med den 1 juni erbjuder arkivet en begränsad kundbetjäning i Ekgårdens andra våning. Fredagar kl. 9–16 kan man söka i arkivets databaser och förteckningar samt titta på digitaliserat material. Under renoveringen förvaras SLS arkivmaterial på Vasa landsarkiv. Material kan beställas fram enligt överenskommelse med SLS arkiv. Materialet hämtas till landsarkivets forskarsal en gång i veckan, där det kan studeras under landsarkivets öppettider. Folkmusikinstitutets försäljning av skivor, noter och andra utgåvor fortsätter som normalt via e-post och telefon.

SLS beklagar de olägenheter begränsningarna medför, men ser fram emot att hösten 2016 öppna en förnyad kundbetjäning och forskarsal i huset vid Handelsplanaden 23. ■



Studera humaniora!

SLS har i samarbete med ämnesföreningarna vid de humanistiska ämnena vid Åbo Akademi och Helsingfors universitet gjort en broschyr med information om vilka ämnen inom humaniora man kan studera på svenska. Studerandena vid ämnesföreningarna har själva skrivit texter om sina respektive ämnen och föreningar. Tanken är att få ut mer information om humanistiska ämnen till framför allt gymnasierna för att på sikt öka antalet sökande till humanistiska ämnen. Samtidigt får ämnesföreningarna en konkret produkt att dela ut vid t.ex. skolbesök, vilket de hittills saknat. ■

S SLS reviderade sina stadgar vid årsmötet 2015

När den nya föreningslagen 503/1989 trädde i kraft fanns det inga uppenbara orsaker för SLS att detaljgranska hur väl de då gällande stadgarna stämde överens med den nya lagen.

Smärre stadgerevisioner av närmast teknisk natur har sedan dess genomförts tre gånger: 1994, 1999 och 2003. Då gällde det hur revisorerna utses (§ 10), hur styrelsen sammansätts och arbetar (§ 5), verksamhetsårets tidsgränser (§ 12), upptagningen av nya medlemmar (§ 3) och årsmötesproceduren (§ 13). Fram till år 2013 hade det varken inom eller utanför SLS framkommit oklarheter eller något behov av en detalj-analys av stadgarna.

Under sensommaren 2013 uppstod i offentligheten en diskussion om stadgarnas överensstämmelse med föreningslagen, särskilt gällande styrelsens och finansrådets beslutskompetens. I diskussionen deltog flera framstående jurister, varvid klara tvivel beträffande kompatibiliteten framfördes.

Styrelsen och finansrådet föranstaltade då att noggrant utreda om det fanns behov att förtydliga stadgarna. En gemensam stadgekommitté tillsattes. Styrelsens representanter var ordförande **Fred Karlsson** och viceordförande **Clas Zilliacus**, medan finansrådet representerades av skattmästare **Magnus Bargum** och minister **Christoffer Taxell**. Kommittén biträdades av VD **Dag**

Wallgren, kanslichef **Jonas Lång** och advokat **Kate von Konow**.

Juridiska sakkunnigutlåtanden inbegärdes om läget samt om eventuella förslag till åtgärder. På basis av utlåtandena samt intern grundlig diskussion konstaterade kommittén att:

1. De nuvarande stadgarna har fungerat väl och inte gett upphov till klagomål.
2. Ingen intern beslutsfriktion har någonsin förekommit mellan styrelse och finansråd sedan rådet inrättades 1935. Ett organ behövdes som med full integritet kunde ansvara för att förvalta och förkovra förmögenheten.
3. Trots detta behövs några förtydliganden och preciseringar av de nuvarande stadgarna.

Som utgångspunkt för textrevideringen slogs fast att:

4. Uppgifts- och arbetsfördelningen mellan de två organen ska bestå i nuvarande form. Ansvarsförhållandena ska förtydligas men i substans bli oförändrade.
5. Finansrådet kan inte bära sitt ekonomiska ansvar utan att ha den stadgeenliga status som enligt föreningslagen bör innehas av styrelsen.

Stadgekommitténs förslag till nya stadgar har enhälligt godkänts av både styrelsen och finansrådet, vilka gemensamt förde förslaget till årsmötet. Föreningsregistret har granskat och godkänt förslaget.

Den största (i praktiken terminologiska) förändringen är att styrelsen härnäst ska kallas vetenskapligt råd (§ 4), medan finansrådet ska fungera som i föreningslagen avsedd styrelse (§ 5). *I praktiken kommer termen "styrelse" inte längre att användas.* Det vetenskapliga rådets ordförande benämns sällskapets ordförande.

För att säkerställa att stadgeändringarna är väl förberedda och tryggar kontinuiteten i verksamheten ska proceduren för ändring av stadgarna (§ 15) föregås av en grundlig analys. Härtill kommer vissa mindre ändringar, huvudsakligen av teknisk natur.

SLS årsmöte den 9 april 2015 antog enhälligt de nya stadgarna, vilka omedelbart började tillämpas. Föreningsregistret registrerade de nya stadgarna den 4 maj 2015. ■

FRED KARLSSON

Fred Karlsson är sällskapets ordförande.



HISTORISKA *och* LITTERATURHISTORISKA STUDIER *90 år*

I år fyller Svenska litteratursällskapets årsbok *Historiska och litteraturhistoriska studier* 90 år. I *HLS* publiceras vetenskapliga artiklar och essäer, främst i historia och litteraturvetenskap och med anknytning till den svenska kulturen i Finland. *HLS* har sedan starten 1925 utkommit utan avbrott, men några gånger på 1940- och 1950-talet hände det att årsboken trycktes som omfattande dubbelnummer vartannat år. Det första numret redigerades av Gunnar Castrén, Carl von Bonsdorff och C. A. Nordman. Redaktionskommittéer var länge den vanligaste formen på årsbokens redaktion. Torsten Steinby hörde t.ex. först till en redaktionskommitté, men blev sedan ensam redaktör för *HLS* 1965–1988. Därefter tillträdde en ny redaktionskommitté med Patrick Bruun, Clas Zilliacus och Helena Solstrand-Pipping, som redigerade *HLS* på egen hand 1991–1995. Från 1996 har redaktionen bestått av en litteraturvetare och en historiker. Julia Tidigs och Jennica Thylin-Klaus är sedan några år redaktörer för årsboken. Ett register över *Historiska och litteraturhistoriska studier* 1–50 (1925–1975) med samtliga artiklar, skribenter och redaktörer utgavs 1975 av Jarl Pousar.

Skribenter i det första numret var bl.a. Arvid Mörne som tog upp liberala meningssytringar i finländsk press före 1860-talet, och Carl von Bonsdorff som behandlade G. M. Armfelts korrespondens med svägerskan Jeannette Taube. J. J. Mikkola medverkade med en utgåva av Carl Axel Gottlunds brev från Värmland till föräldrarna på prästgården i Jockas mellan 1821 och 1823. Mindre utgåvor, vanligen av brev, har ofta ingått i *HLS*. I årets nummer behandlar Claus K. Madsen Runebergs episka dikter *Elgskyttearne* och *Kung Fjalar* medan Jyrki Nummi granskar kvinnliga 1800-talsförfattare i Finlands litterära kanon. Anna Möller-Sibeliuss tar sig an Claes Anderssons poesi från 1960- och 1970-talen (se närmare om innehållet på s. 57). Artiklarna har sedan nummer 89 (2014) granskats av två utomstående granskare medan essäerna i boken granskas inom redaktionen.

Sedan det första numret av *HLS* får litteratursällskapets medlemmar årsboken, som också kan köpas i väl sorterade bokhandlar eller beställas från SLS. ■

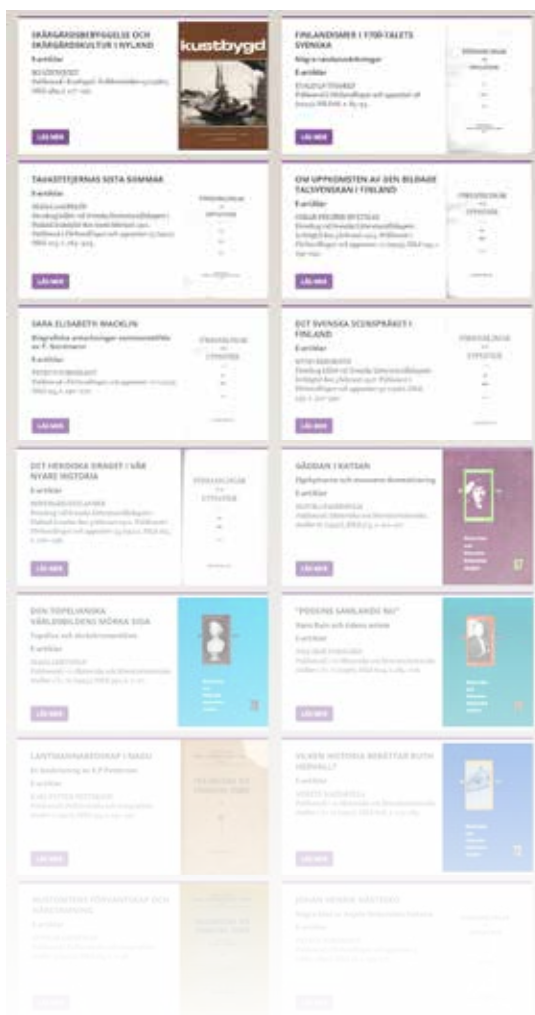
E-artiklar

Äldre vetenskapliga artiklar i digitalt format

I samband med webbförnyelsen har SLS satsat på digitalisering av äldre, vetenskapliga artiklar. Dessa e-artiklar är viktiga bidrag till humanistisk forskning, och har tidigare publicerats i tryckt form i SLS skriftserie. De är axplock ur en lång tradition av vetenskaplig utgivning inom några av SLS tyngdpunktsområden: historia, litteraturvetenskap, svenska språket och traditionsvetenskap. Artiklarna återger diversiteten i humanistisk forskning ur ett historiskt perspektiv, och bjuder på en intressant och även underhållande läsning. Här kan du läsa om allt från hur man blickar onda hustomtar och varifrån efternamnet Galactofagius kommer till fruktbarhetsriter och tydor om kärlek och äktenskap. Artiklarna ger en inblick i de många olika uttryck som den svenska kulturen har tagit sig i Finland såväl i dag som i går.

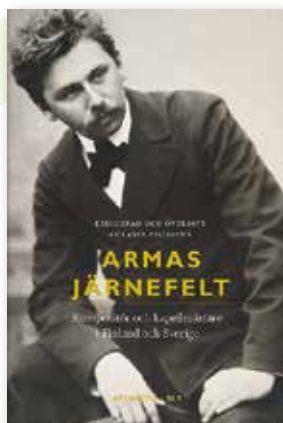
E-artiklarna finns under Utgivning på www.sls.fi och kan fritt läsas och laddas ner i PDF-format. ■

www.sls.fi > Utgivning



Lärrarhandledning till *Finlands svenska litteratur* färdig

Finlands svenska litteratur 1900–2012 (2014, red. Michel Ekman) följer den finlandssvenska litteraturen från sekelskiftets litterära nystart via modernisterna till dagens författare. Till boken finns nu en lärrarhandledning av Barbara Huldén med övningar och uppgifter som går hand i hand med upplägget i boken. Handledningen finns både i tryckt version och som pdf på adressen www.sls.fi/skolan. Lärare får köpa *Finlands svenska litteratur* för 25 euro (norm. 36 euro) och får då handledningen på köpet. Beställningar kan göras till info@sls.fi ■



VÅREN 2015

ARMAS JÄRNEFELT

Kompositör och kapellmästare i Finland och Sverige

Red. Hannu Salmi och Lasse Zilliacus
Övers. Lasse Zilliacus

Kompositören och dirigenten Armas Järnefelt (1869–1958) tillhör både Finlands och Sveriges musikhistoria. Han växte upp i Finland under det sena 1800-talet, men kom att göra en lång karriär i Stockholm som hovkapellmästare på Kungliga Operan. Tack vare sin Berceuse är Järnefelt tonsättare till ett av Skandinavien mest kända musikstycken, men själv är han till stor del bortglömd. I denna biografi får vi följa den begåvade musikern från barndomen i det fennomanska Järnefeltska kulturhemmet via studerna i Berlin och Paris till kapellmästaråren i Stockholm och Helsingfors. Armas Järnefelts livsgärning belyses ur olika synvinklar och vi får ta del av höjdpunkterna och konflikterna i hans liv.

Utges i Sverige i samarbete med Bokförlaget Atlantis. 324 s., inbunden, illustrerad. Pris ca 38 €. ISBN 978-951-583-287-0

ANNA MÖLLER-SIBELIUS

Roll, retorik och modernitet i Bertel Gripenbergs lyrik

Bertel Gripenberg (1878–1947) var under sin livstid en uppburen författare och ännu 1931 nominerades han till Nobelpriset. Efter andra världskriget har hans författarskap omvärderats både av politiska och estetiska skäl. Anna Möller-Sibeliuss diskuterar i denna bok Gripenbergs degradering från hyllad och formsäker poet till ideologiskt tvivelaktig versmakare, men framför allt belyses hans lyriska produktion under fyrtio år i sitt samspel med en turbulent samtid. Utifrån tre nyckelbegrepp, roll, retorik och modernitet, undersöks Gripenbergs växlande diktarroller, hans kommunikation med läsaren och modernitetsproblematiken som en dynamisk och motsägelsefull undertext i författarskapet.

352 s., häftad, illustrerad. Pris ca 34 €
ISBN 978-951-583-283-2

HENRY WIKLUND

Uppdraget som växte

Historien om Svenska litteratursällskapet som förvaltare av allmännyttigt kapital

Svenska litteratursällskapet i Finland – inklusive Svenska Kulturfonden – hör till landets största förvaltare av allmännyttiga fonder

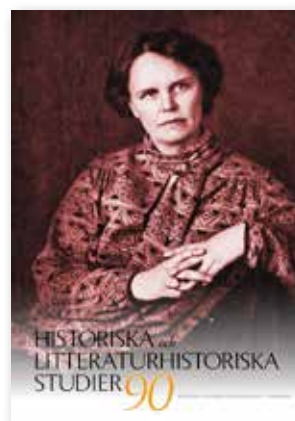
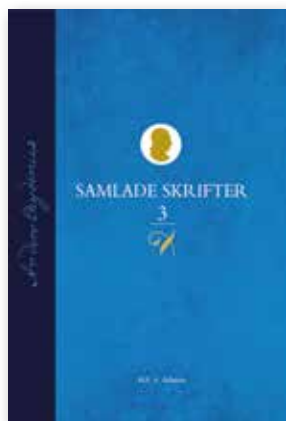
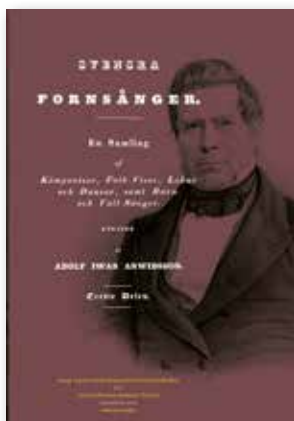
och har en ansvarsfull uppgift som leverantör av privata medel för kultur och vetenskap på svenska i Finland. Kapitalet har tillkommit med stöd av närmare 600 gåvobrev och testamenten, och de äldsta fonderna stiftades redan på 1880-talet. I boken följer SLS tidigare vd Henry Wiklund arbetet med förmögenheten från den anspråkslösa starten och en förtroendevald skattmästares emansgärning till inrättandet av ett finansråd i mitten av 1930-talet. Vidare beskrivs uppbyggnaden av den förvaltningsorganisation som efter 100-årsjubileet skulle möta avregleringen och Finlands fullvärdiga inträde i en globalt allt mer integrerad ekonomi. Boken åskådliggör på ett mångsidigt sätt kapitalförvaltningens vardag i en omvärld som inte saknat dramatik och ger också en bredare belysning av fondväsendet.

463 s., inbunden, illustrerad. Pris ca 42 €
ISBN 978-951-583-275-7

Svenska fornsånger 3

Utg. Adolf Iwar Arwidsson

Finländaren Adolf Iwar Arwidsson (1791–1858), bibliotekarie vid Kungl. biblioteket i Stockholm, utgav sin samling *Svenska fornsånger* i tre delar 1834–1842. Den anses vara den första vetenskapliga visutgåvan i Sverige och har blivit ett standardverk inom nordisk folklore- och visforskning. Verkets tredje del,



som upptar skämtvisor, sånglekar och barnvisor, betraktas som ett pionjärbete. Den var länge svår att få tag på och utkommer nu drygt 170 år senare i faksimilutgåva. Arwidsson inspirerades att ta med sånglekar ur sin egen repertoar och av bandets 105 sånglekar är 27 från Finland. Det är sånglekar som dansades och sjöngs på prästgårdar, på herrgårdar och vid stadsbaler i bl.a. Borgå och Åbo. I inledningen redogör Märta Ramsten och Ann-Mari Häggman för utgåvans bakgrund och betydelse för modern visforskning.

Utges i Sverige av Kungl. Gustav Adolfs Akademien för svensk folkkultur i samarbete med Svenskt visarkiv. 562 sidor, inbunden. Pris ca 34 €. ISBN 978-951-583-291-7

ANDERS CHYDENIUS

Samlade skrifter 3 (1777–1803)

Utg. Maren Jonasson och Pertti Hyttinen

Kyrkoherden och riksdagsmannen Anders Chydenius (1729–1803) var en produktiv skriftställare och en framstående politisk aktör. I *Samlade skrifter* utges hans skriftliga kvarlåtenskap i textkritisk form i fem band. I band 3 gör Anders Chydenius comeback på den politiska arenan. Han deltar på nytt i riksdagarna 1778–1779 och 1792, och tar strid för tjänstehjonens rättigheter och talar varmt för en utökad tolerans i det svenska

riket. En större religiös tolerans skulle göra det möjligt för utlänningar att flytta till Sverige för att där arbeta lagligt och försörja sin familj – oberoende av ålder, stånd, kön eller trosbekännelse. I denna del ingår riksdagsmemorial, debattinlägg och pamfletter kring dessa frågor.

Utges i Sverige i samarbete med Bokförlaget Atlantis. Utges i samarbete med Edita. 798 s., inbunden. Pris ca 44 €. ISBN 978-951-583-239-9

Zacharias Topelius korrespondens med förlag och översättare

Zacharias Topelius Skrifter
Utg. Carola Herberts

Den första brevtgåvan inom Zacharias Topelius Skrifter utgörs av författarens korrespondens med förlag och översättare. Den mest omfattande korrespondensen, med Albert Bonniers förlag, publicerades hösten 2013 och den kompletteras nu med breven till och från övriga förlag. Utgåvan omfattar 981 brev fördelade på tjugo förlag, varav nio finländska. Därtill ingår Topelius korrespondens med aderton översättare, fem i Finland och tretton i utlandet. Breven visar bl.a. hur utsatta författarna var utan internationella avtal om äganderätt till litterära verk. Breven kan läsas utskrivna och de är försedda med kommentarer. De kan också studeras

i faksimil. Inledningen av utgivaren Carola Herberts ger en översikt av förlagssituationen i Finland till slutet av 1800-talet. Breven utkommer enbart digitalt och utgåvan är fritt tillgänglig på adressen www.topelius.fi.

HÖSTEN 2015

Historiska och litteraturhistoriska studier 90

Red. Jennica Thylin-Klaus & Julia Tidigs

I år fyller *HLS* 90 år (se s. 54). Boken inleds med Susanna Mälkkis föredrag från SLS årsfest, i vilket hon reflekterar kring det nationella kulturarvet utifrån olika typer av språk. Claus K. Madsen studerar J. L. Runebergs *Elgskytterne* och *Kung Fjalar* som långdiker, medan Jyrki Nummi diskuterar förhållandet mellan litteraturhistoriska verk och litterär kanon med fokus på 1800-talets kvinnliga finländska författare. Maria Renman belyser groteskens roll hos författaren Joel Pettersson, och Katja Sandqvist studerar den endogama familjen som tema i tre dramer av Karin Smirnoff. Jukka Nyssönen skildrar geologen Väinö Tanners karriär från statlig expert till professor under en tid som präglades av en professionalisering av vetenskapen, medan

Hållbar utgivning!

Timo Salminen fokuserar på statsarkeologen C. A. Nordman och hans skandinaviska kontakter. Anna Möller-Sibeliuss undersöker vilken roll kropp, språk och ideologi spelar i Claes Anderssons 1960- och 1970-talspoesi. Hanna Samola studerar å sin sida på vilket sätt Pirkko Lindbergs roman *Berenikes hår* förhåller sig till den feministiska dystopins genretadition. Förutom de ovannämnda kollegialt granskade artiklarna finns också två essäer: Erik Andersson och Kaj Karlsson behandlar Peder Månssons skrift *Glas-Konsth* som en föregångare för glastillverkningen i Norden, och Ülle Tarkiainen och Kari Tarkiainen beskriver kvinnans roll i den baltiska herrgårdskulturen.

Ca 312 s., häftad, illustrerad. Pris 28 €, utkommer i augusti. ISBN 978-951-583-335-8

THERESE LEINONEN

Talet lever!

Fyra studier i svenskt talspråk i Finland
Studier i Nordisk Filologi 86

Under åren 2005–2008 gjordes inspelningar med över tusen personer i projektet *Spara det finlandssvenska talet* vid Svenska litteratursällskapet i Finland. Deltagarna berättade om sin hemort, sitt liv och synen på språk och språkvariation. I denna bok görs djupdykningar i olika delar av *Spara talet*-materialet. Therese Leinonen beskriver bland annat de

åboländska dialekterna så som de talades i början av 2000-talet, och jämför olika drag i finlandssvenskan i Helsingfors, Åbo, Mariehamn och Vasa. Sociolingvistisk variationsanalys används för att beskriva och förklara variation och förändring i språkbruket. Boken avslutas med en artikel där Leinonen visar hur *Spara talet*-materialet kan vidareutvecklas på ett sätt som möjliggör ännu mer detaljerade och mångsidiga sökningar i talspråkskorpusen Talko.

Ca 230 s., häftad. Pris ca 28 €, utkommer i augusti. ISBN 978-951-583-292-4

ANN-MARIE IVARS

Dialekter och småstadsspråk

Svenskan i Finland – i dag och i går 1:1

Boken handlar om talspråkets variation i det svenska språksamhället i Finland. Ann-Marie Ivars beskriver den geografiska variationen och visar samtidigt hur de finlandssvenska dialekterna ingår i ett större, nordiskt och historiskt sammanhang. Här beskrivs också den sociala variationen i fyra småstadsspråk: Jakobstad, Kristinestad, Ekenäs och Lovisa. Boken avslutas med en översikt över språkarternas dialekt, stadsmål och standard-språk, deras utveckling sedan tidig medeltid och deras ställning i samhället i vår egen tid. Framställningen levandegörs med dialektgeografiska kartor, autentiska språkprov och talrika exempel.



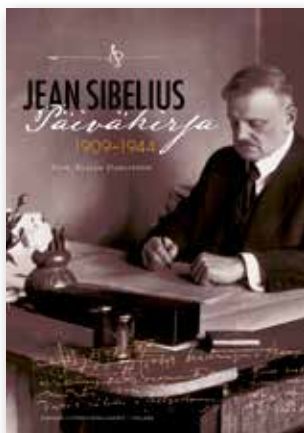
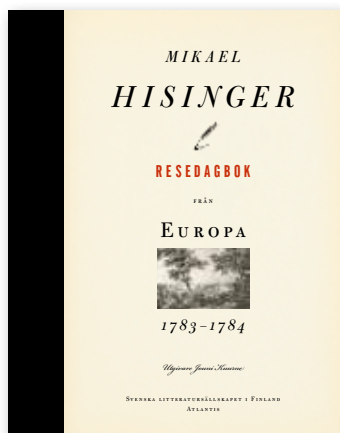
Boken är den första volymen i serien *Svenskan i Finland – i dag och i går*. Serien är ett resultat av ett forskningsprojekt med samma namn som pågår 2010–2017 inom Svenska litteratursällskapet i Finland.

Ca 450 s., inbunden, illustrerad. Pris 38 €, utkommer i september. ISBN 978-951-583-336-5

Gruppspråk, samspråk, två språk

Svenskan i Finland – i dag och i går 1:2
Red. Marika Tandefelt

I boken skriver tolv experter utgående från sina respektive vetenskapsområden dels om finlandssvenskans varierande former i tal, dels om svenskan som ett modersmål vid sidan av finskan som ett andra språk. Tillsammans ger de en lättillgänglig och nyansrik bild av vad det innebär att tala svenska som modersmål i dagens Finland. Perspektiven som anläggs på variationen i talspråket är många. Här presenteras det finlandssvenska standarduttaleet och jämförs finlandssvensk samtalsstil med sverigesvensk. Här redogörs för finlandssvensk slang och svenska lån i finsk slang. Här studeras tvåspråkiga ungdomars till synes regellösa språkväxling och avslöjas vad finlandssvenskar egentligen tycker om engelska lån. Dessutom skildras här hur finlandssvenskan ter sig sedd ur både ett finlandssvenskt och sverigesvenskt perspektiv. I de avslutande kapitlen visas bl.a. vad



som krävs för att tvåspråkighet ska uppstå och bevaras.

Ca 260 s., inbunden. Pris 34 €, utkommer i september. ISBN 978-951-583-337-2

MIKAEL HISINGER

Resedagbok från Europa 1783–1784

Utg. Jouni Kuurne under medverkan av Märtha Norrback

Den unge fortifikationsofficeren Mikael Hisinger begav sig 1783 på en *grand tour*. Tillsammans med officerskollegan Carl Råbergh gjorde han en studieresa till kontinenten för att bekanta sig med befästningsverk, järnbruk, arkitektur, konst och trädgårdar. En av de starkaste upplevelserna var parken Ermenonville utanför Paris, anlagd i den nya engelska stilen. Intrycken från resan omsatte Hisinger i praktiken och anlade en engelsk park på Fagervik i Västra Nyland där han blev brukspatron efter sin far. Resedagboken utges med kommentarer.

Utges i Sverige i samarbete med Bokförlaget Atlantis. Ca 375 s., inbunden, illustrerad. Pris ca 40 €, utkommer i september. ISBN 978-951-583-246-7

JEAN SIBELIUS

Päiväkirjat 1909–1944

Toim. Fabian Dahlström
Suomennos Arja Gothoni ja Juha Saikkonen

Jean Sibelius dagbok från åren 1909–1944 publicerades på originalspråket svenska för första gången och i sin helhet 2005. Utgivare är Fabian Dahlström, som även sammanställt den omfattande kommentardelen. Till Jean Sibelius jubileumsår utges dagboken på finska, komplett med kommentarerna i översättning av Arja Gothoni och Juha Saikkonen. (Se även s. 14.)

Ca 550 s., inbunden, illustrerad. Pris ca 55 €, utkommer i oktober. ISBN 978-951-583-288-7

De finska romernas historia från svenska tiden till 2000-talet

Red. Panu Pulma. Övers. Leif Pietilä, Camilla Frostell och Sofia Gustafsson

I närmare 500 år har romerna varit en del av det finländska samhället. Fram till senare tiders invandring är Finland det land som haft den största romska befolkningen i Norden. Ändå har romerna länge varit så gott som osynliga i historieforskningen. I detta omfattande och internationellt banbrytande verk behandlar 15 skribenter de finska romernas historia, språk och kultur. Boken ger också en röst åt romerna själva och deras egen syn på sin historia. Fokus ligger på väx-

elverkan mellan romerna och majoritetsbefolkningen och på hur den romska kulturen anpassat sig till förändrade omständigheter utan att mista sin starka identitet. Boken ger en fascinerande inblick i romernas mindre kända historiska skeden, i den rika romska kulturen med musik, släktband, religion och seder samt i politisk aktivism och kontakter till Sverige. Den finska originalutgåvan har vunnit pris och mottagit hedersomnämningen i Finland.

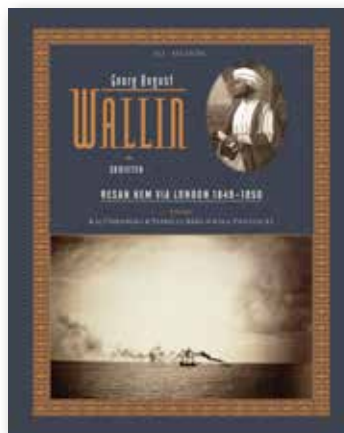
Utges i Sverige i samarbete med Bokförlaget Atlantis. Ca 500 s., inbunden, illustrerad. Pris ca 52 €, utkommer i september. ISBN 978-951-583-338-9

Modersmålets sånger

Finlands svenskheter framställda genom musik

Red. Johannes Brusila, Pirkko Moisala och Hanna Väättäin

Boken är ett resultat av SLS forskningsprojekt *Finlandssvenskhet framställd genom musik*. I nio artiklar synliggörs de roller som musiken spelat när Finlands olika svenskheter har konstruerats. Texterna är skrivna av forskare som alla kommer från olika språkliga och kulturella bakgrunder, vilket bidrar till att perspektiven varierar och kopplingarna mellan musik och identitet är mångfacetterade. En del av artiklarna analyseras med ett inifrån-perspektiv, medan andra analyseras utifrån.



Här behandlas för musikforskningen nyttig metodologi, men också mer specifika ämnen diskuteras såsom Svenskfinlands dansbandsmusik och Tom Gardbergs och Olle Söderholms visdiktning. I boken analyseras också t.ex. finlandssvenska musikaliska livsberättelser för att se hurudant liv som möjliggörs genom musiken.

Ca 250 s., häftad. Pris ca 30 €, utkommer i november. ISBN 978-951-583-340-2

ANDERS CHYDENIUS

Samlade skrifter 4

Predikningar över Tio Guds bud 1781–1782
Utg. Maren Jonasson och Pertti Hyttinen

Kyrkoherden och riksdagsmannen Anders Chydenius (1729–1903) var en produktiv skriftställare och framgångsrik politisk aktör. Band 4 av Anders Chydenius Samlade skrifter innehåller hans vinnande bidrag i en skriftlig predikotävlan arrangerad av Theologico-homiletiska sällskapet i Uppsala i början av 1780-talet. För tävlingen skrev Chydenius sammanlagt elva predikningar över tio Guds bud och bifogade därtill en skiografi och ett kortare utkast till några inträdespredikningar. Budordspredikningarna som utgör den största tematiska helheten i Chydenius författarskap erbjuder en intressant klangbotten för hans ekonomiska och politiska texter. Introduktionen och kommentarerna är skrivna av Carola Nordbäck, profes-

sor i kyrkohistoria. I *Samlade skrifter* utges Chydenius skriftliga kvarlåtenskap i textkritisk form i fem band.

Utg. i Sverige i samarbete med Bokförlaget Atlantis. Utges i samarbete med Edita. Ca 550 s., inbunden, illustrerad. Pris ca 44 €, utkommer i november. ISBN 978-951-583-240-5

JENNICA TYHLIN-KLAUS

Särdrag, stavning och självbild

En idéhistorisk studie av svensk språkplanering i Finland 1860–1920

Boken söker bakgrunden till varför man beslutade sig för att svenskan i Finland skulle följa sverigesvenska normer. Fokus ligger på de ideologier som påverkade diskussionen om valet av språknorm. Samtidigt belyses också språkplaneringens koppling till den svensknationella mobiliseringen och konstruktionen av en finlandssvensk identitet. De enskilda aktörerna och de nätverk de ingick i spelar en viktig roll i sammanhanget. Två olika diskussioner analyseras, dels särdragen i den finländska svenskan, dvs. finlandismerna, dels stavningen. Dessutom förankras diskussionen i två olika domäner, teatern och folkskolan.

Ca 350 s., häftad, illustrerad. Pris ca 38 €, utkommer i december. ISBN 978-951-583-286-3

GEORG AUGUST WALLIN

Skrifter 6. Resan hem via London 1849–1850

Utg. Kaj Öhrnberg, Patricia Berg och Kira Pihlflyckt

Sjätte delen av Georg August Wallins Skrifter innehåller material från hans hemresa genom Europa och från hans vistelse i London 1849–1850. Efter sju år av forskningsfärder i Mellanöstern började Wallin sin resa hem, först genom Italien och Schweiz; därefter gjorde han ett längre uppehåll i London. Under resan besökte han de för tiden vanliga sevärdheterna och i London studerade han de orientaliska samlingarna i British Museum. Sin resa noterade han både i en arabisk kalender och i sin dagbok men också i brev hem där han illustrativt beskriver stämningarna i postrevolutionära Europa och i det viktorska London. I *Skrifter* utges Georg August Wallins skriftliga kvarlåtenskap i sin helhet i textkritisk form med kommentarer och en fördjupande artikel.

Utg. i Sverige i samarbete med Bokförlaget Atlantis. Ca 450 s., inbunden, illustrerad. Pris ca 44 €, utkommer i december. ISBN 978-951-583-339-6

Ockupation, annektering eller folkets val?

Om transnationer och överlappande områden i Europa

PLATS: SLS HUS, RIDDAREGATAN 5, HELSINGFORS

Måndagen den 14 september kl. 18.00

Rainer Knapas: Karelen – svärdets och kroksabelns land

Janne Holmén: Öar skriver sin historia. Historieskrivning och identitet på öar i Östersjön 1800–2010

Måndagen den 12 oktober kl. 18.00

Madeleine Hurd: Om Schleswig-Holstein

Christer Kuvaja: Fosterlandet Finland? Ålänningarna och förhållandet till moderlandet 1900–1917

Måndagen den 16 november kl. 18.00

Anna-Lena Laurén: Ukrainas flytande identiteter

Kalle Kniivilä: Längtan till Sovjet

Måndagen den 14 december kl. 18.00

Jens Olesen: Svensk-Pommern mellem Sverige og det Tysk-Romerske Rige 1648–1815

Klas-Göran Karlsson: Den armeniska frågan. Osmanska rikets upplösning och folkmordet 1915

Med förbehåll för ändringar



Prenumerera på SLS nyhetsbrev!

SLS nyhetsbrev innehåller information om det senaste som pågår inom SLS – från boknyheter till forskningsrön och pärlor ur SLS arkiv. Brevet är gratis och sänds ut per e-post med några veckors mellanrum. Sänd ett e-postmeddelande med rubriken "SLS nyhetsbrev" till adressen nyhetsbrev@sls.fi. Din prenumeration bekräftas med ett svarsmeddelande.

Vill du bli medlem i SLS?

Du kan ansöka om medlemskap via sällskapetets webbplats www.sls.fi eller genom att skicka in en ansökan till adressen nedan. Som medlem får du SLS medlemstidning *Källan*, årsboken *Historiska och litteraturhistoriska studier* gratis samt 50 % rabatt på ett exemplar av varje bok i SLS skriftserie (om ej annat anges). Medlemsavgifter: årsmedlemmar 20 euro, ständigt medlemskap 800 euro.



SVENSKA LITTERATURSÄLLSKAPET I FINLAND

PB 158, 00171 Helsingfors

SLS ARKIV I VASA

Storalånggatan 28–30, 65100 Vasa

Tfn 09 618 777 (gemensam växel)

info@sls.fi www.sls.fi

Öppet vardagar 9.00–16.00